

Naše poslovanje lani

POPRAVITI MORAMO NAŠE NOTRANJE ODNOSE DO DELA, MATERIALA, PODJETJA IN SODELAVCEV

V času, ko sestavljamo to analizo, še nimamo na voljo vseh dokončnih podatkov, da bi lahko v celoti ocenili poslovanje podjetja v letu 1967. Razpoložljivi podatki pa dovolj razumljivo osvetljujejo naše delo, tako da ga moremo s polno odgovornostjo kritično oceniti.

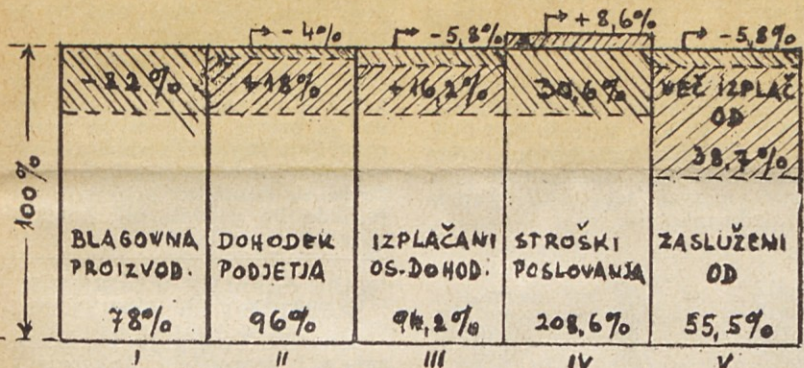
Ce pogledamo doseganje fizičnega obsega proizvodnje, smo dosegli po enotah in v podjetju

skupaj naslednji uspeh v primerjavi s planom za leto 1967 (zaokroženo v odstotkih):

	FI	MO	PK	Ostali	Skupaj
Blagovna proizvodnja	81	63	—	110	78
Skupna proizvodnja	81,5	88,9	85,8	89,7	84,4

Letni finančni plan smo dosegli v višini 96 odstotkov. Stroške po režijskem planu pa smo presegli za 8,6 odstotka. Osebnih dohodkov smo izplačali v višini 94,2 odstotka nasproti planiranim. Kot vidimo, smo z delom ostali precej pod planom, ki bi ga lahko izpolnili, če bi se skozi vse

lahko izplačali povprečno 106.358 Sdin mesečno. Pri tem bi bili tudi prekoračni ostali stroški kriti. Samo stoođstotno uresničenje proizvodnega plana nam bi omogočilo povprečno višje osebne dohodke skozi vse leto za 16,5 odstotka, kjer pa štednje pri ostalih stroških še nismo upoštevali.

leto zavzemali tako, kot smo se v drugi polovici leta, kar nazorno kaže grafikon.

Zakaj delovni elan v začetku leta zmeraj popusti?

Zdi se nam, da smo najbolj zainteresirani na osebnih dohodkih. Pa pogledjmo, kakšni so bili in kakšne bi bili upravičeni dobiti glede na izpolnjevanje blagovne proizvodnje in ustvarjanja stroškov. Povprečni mesečni neto osebni dohodek smo dosegli v višini 91,225 Sdin. Če bi upoštevali doseženo količinsko proizvodnjo, bi smel znašati povpreček 75.536 Sdin. Pri odšteti prekoračenih predvidenih stroškov bi znašalo povprečje le 62.994 Sdin, upoštevajoč stoođstotne planske stroške. Pri priznavanju stroškov poslovanja v višini dosežene proizvodnje in realiziranih dohodkov pa komaj 53,697 Sdin. Vidimo torej, da smo dobili skoraj dvakrat večje osebne dohodke, kot pa smo jih »pridelali« v razmerah, ko smo sprejemali plan za leto 1967.

Iz prikazanega lahko sklepamo, da nam zmanjšuje osebne dohodke prekoračevanje stroškov v znatno večji meri kot pa neizpolnjevanje obsega proizvodnje. Vpliva seve oboje. Pri tem pa moramo upoštevati, da stroški ne naraščajo v sorazmerju z naraščanjem proizvodnje, temveč prav nasprotno. Linearno se z večanjem proizvodnje povečujejo v glavnem le stroški za izdelovalni material, če z njim racionalno gospodarimo, vtem ko celo pogonski stroški (pogon strojev) ne naraščajo več sorazmerno, ker se izraba pogonske sile poveča. Pri stoođstotni izpolnitvi proizvodnega plana bi se ostali stroški bistveno ne povečali, vtem ko bi dohodki gotovo bili sorazmerno večji, tako dabi ob upoštevanju večjih stroškov za ostali material in delno režije

Če pa upoštevamo, da vplivamo neposredno ali posredno vsi zaposleni skupaj vsaj na 50 odstotkov vseh stroškov, predvsem pa na material in režijo, in bi te dosegali v okviru planskih proporcij, nam bi ostalo za osebne dohodke še nadaljnjih 15 odstotkov. Tako bi dosegli povprečje 122.312 Sdin na mesec in bi bili med najboljšimi v občini. Vse to torej lahko dosežemo sami. A brez truda se še čevelj ne obuje. Zavedati se moramo, da nam nobena analitična ocena niti pravilnik ne moreta dati drugačnih osebnih dohodkov, kot si jih s svojim delom sami ustvarimo. Da pa si res lahko ustvarimo boljše osebne dohodke, ni dvoma. A popraviti moramo naše notranje odnose do dela, do materiala, do podjetja, do sodelavca.

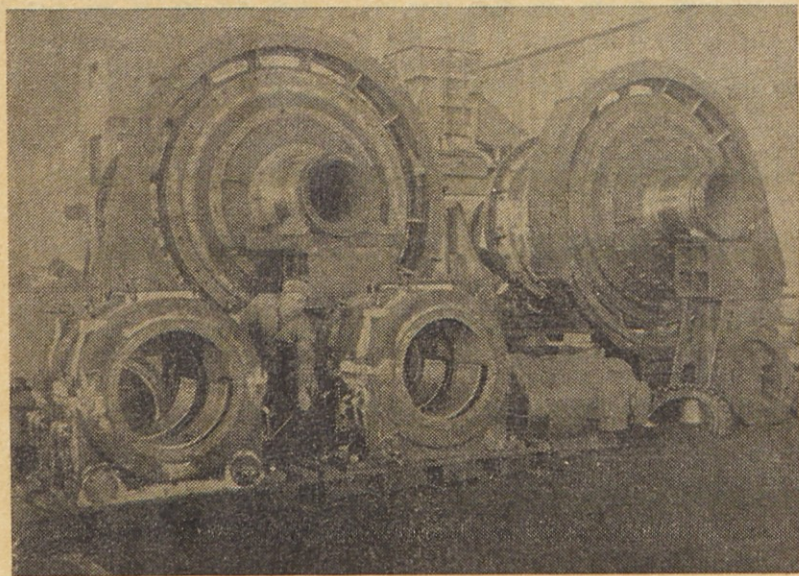
Na različna škodljiva nasprotja naletimo zelo pogosto. Evidenti-

rani in neevidentirani stroški za nadomestitev izmečkov, popravil, dodelav itd. so nam odjedli najmanj enomesečne osebne dohodke. Ne smemo vedno in za vsako ceno zasledovati le osebnih koristi na škodo sodelavca, enote ali celotnega kolektiva. Le če bo podjetje uspevalo kot celota, bodo tudi naše individualne zahteve lahko zadovoljene. Osebnih dohodki, ki smo jih dobili prek dejansko zasluženih, so zmanjšali naše sklade podjetja. Skladi pa so za vsako podjetje življenjskega pomena, saj iz teh povečuje sredstva za svoja obratna sredstva in investicije, financira stanovanjsko gradnjo, rekreacijo itd. Vse to se potem vrača z obrestmi v obliki zmanjšanja stroškov za obresti na kredite za obratna sredstva, boljših proizvodnih razmer in višje produktivnosti.

Vse to vpliva seve na boljše poslovanje, večje dohodke in manjše stroške, kar omogoča višanje osebnih dohodkov. Pametno vlaganje se nam dobro obrestuje. Toda treba je hoteti in kolo zavrteti!

Ivan Kaiserberger, dipl. oec.

Iz naše proizvodnje

Mlin za flotacijo za Kherset-Youssef v Alžiru

Centrifugalne nizkotlačne vertikalne črpalke za ČP Smederevo

Z montaže v HE Rami

Za nami je staro leto in po starem običaju pregledamo, kaj vse smo naredili v minulem letu. Najbolj nas razveseli, če lahko ugotovimo, da je bilo leto uspešno.

Montaža v HE RAMI se je s koncem leta približala koncu. Navada je, da v januarju radi zapišemo s števkami, kaj smo storili: v letu 1967 smo montirali v Rami kar za 850 ton opreme. Prav v mesecu decembru, ko so si ljudje belili glave, kam na Silvestrovanje, smo tu imeli največ dela. V začetku decembra smo začeli z montažo regulacije, kmalu zatem smo montirali naše najtežje dele opreme v enem kosu in sicer kroglasta zasuna, ki tehtata vsak po 80 ton! Prav zato ni bilo časa misliti na kaj drugega, saj s takim bremenom, kakor sta kroglasta zasuna, delo niti ni enostavno niti lahko, večkrat je celo nevarno. Če so sposobni ljudje pri takih delih, je to precej lažje, saj že tako in tako zmeraj nastopajo še dodatne te-

žave, kakor je npr. v Rami zelo utesnjena strojnica, kar dela precej preglatih posebno pri spuščanju težkih delov po 20 m globoko.

V zadnjih dneh decembra smo torej končali z montažo tako imenovane težke opreme; zdaj nam ostane še regulacija in del spojnih cevovodov, pa še druga drobna dela. Seveda razen del v strojnici je tu še celotno loputno postrojenje na vodostanu, ki je oddaljen od centrale tri kilometre; a če bi potovali navpično navzgor, bi skrajšali pot na 250 metrov! Vodostan je torej nad strojnico, saj je strojnica v hribu in tlačni cevovod navpičen. Delo na vodostanu se prične šele po montaži tlačnih cevovodov, ki jih

montira Metalna. Delo pod skalami globoko pod hribom, kjer si obdan z masivnimi betoni, povrhu pa še daleč od domačega okolja, ki ga za praznike vsak tako rad ima, prav gotovo ni enostavno, niti zdravo za ljudi. Vendar z dobro voljo so na koncu premagani tudi hrib, reka, beton in vse, kar hoče človek ustvariti in spremeniti za blaginjo nas vseh. Prav vsak rad pogleda po strojnici in si s ponosom prizna, da je bilo minulo leto uspešno; tako lažje zakoraka v novo, ki bo pokazalo dokončne rezultate našega dela, saj se morajo turbine čimprej zavrteti, kar si seve tudi mi želimo. Za uspeh pri montažnih delih gre vsa zahvala in pohvala celotni ekipi, saj so se vsi trudili, da bi čimprej dokončali svoje delo in se vrnili k svojim družinam.

inž. Silvan Štokelj

Oprema za HE v Iranu

Politika iz Beograda je 22. 1. 1968 objavila vest, da so zagrebško podjetje Rade Končar, ljubljanski Litostroj in mariborska Metalna sklenili pogodbo o tem, da bodo opremili hidroelektrarno Mahabad v Perziji. Po pogodbi, ki jo je za to podjetje sklenilo poslovno združenje Ingra s perzijskim ministrstvom za energetiko in vodno gospodarstvo, mora biti elektrarna gotova in pričeti z delovanjem v prvi polovici 1970.

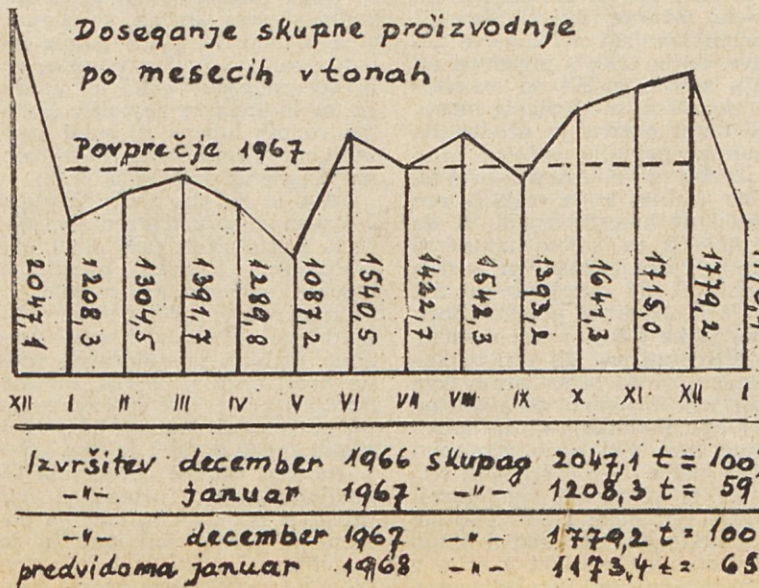
Skupna vrednost opreme, ki jo bodo dobavila jugoslovanska podjetja, znaša 1,2 milijona dolarjev. V to še niso vračunani stroški za čezmorski in lokalni transport,

prav tako tudi ne stroški za montažna dela, ki jih bodo opravljali jugoslovanski strokovnjaki.

KAJ SO PISALI DRUGI

Z GRADBIŠČA HE RIJEKA

Novi list iz Reke je 12. 1. 1968 objavil vest z gradbišča HE Rijeka. V mesecu januarju je zaradi silovite burje prišlo do prekinitve električnega toka. Navzlic temu ni pri montaži turbin in generatorja prišlo do zastojev. Montažo Francisovih turbin opravljajo monterji iz Litostroja. Ugotoviti pa moramo, da dela potekajo hitro in brez ovir. Na obeh turbinah so postavljene že osi in turbinske lopatice.

Osební prejemki v letu 1967

V preteklem letu je bilo v Litostroju zaposlenih povprečno 3.188 ljudi. In ta povprečnik je prejemal mesečno 91.310 starih dinarjev osebnih dohodkov. Verjetno ta prejemek ni bil tolikšen, da bi zadostil njegovim potrebam, toda dejstvo je, da je njegov predhodnik, povprečnik v letu 1966, prejemal le 79.353 starih dinarjev osebnih prejemkov. Torej je bilo lansko leto za celih 15% boljše od predlanskega — glede osebnih prejemkov. Odgovor na to, ali so bili ti prejemki premajhni, primerni ali preveliki, pa bomo dobili šele po proučitvi in primerjavi z našimi poslovnimi uspehi v letu 1967, ko bo na voljo zadevno poslovno poročilo.

V eni zadnjih številke našega glasila smo za devet mesecev leta 1967 navedli le tiste podatke o naših osebnih prejemkih, za katere smo menili, da so zanimivi. Dopolnimo danes ta pregled še

s podatki o zadnjih treh mesecih leta 1967 in nato vse skupaj združimo v enovit pregled čez leto 1967.

Najprej si oglejmo poslovne rezultate:

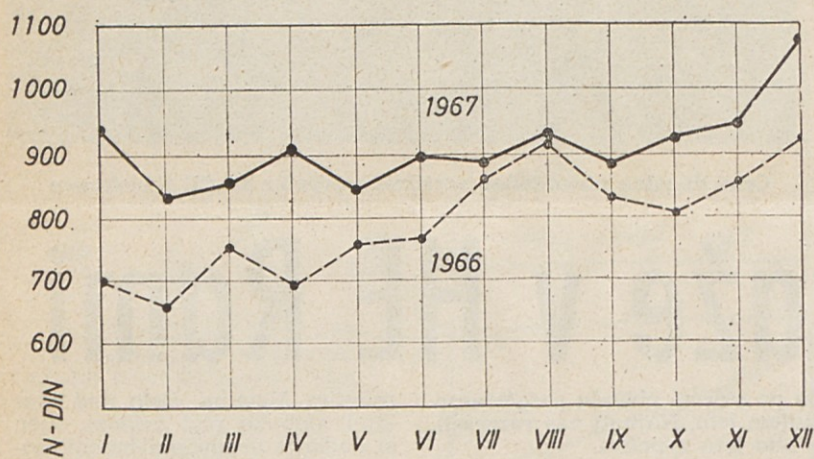
	Plan	Izpolnitev	%
Skupna proizvodnja	20.510 t	17.306 t	84,40
Blagovna proizvodnja	14.340	10.353	72,20
Fakturirana realizacija	20.804.106 Sdin		
Plačana realizacija	20.804.106 Sdin		

Ta pregled ni popoln (a ne po krivdi uredništva). Upamo, da ga bomo lahko kmalu dopolnili z ugodnejšimi podatki. Vsekakor nas moti zadnji stolpec, ker so rezultati preveč oddaljeni od

vrednosti 100%! Ta ugotovitev pa ni bila brez posledic. Zato si v nadaljevanju oglejmo, koliko odstotni so bili osebni prejemki od naših »zahtevkov« po osebnih prejemkih:

1967 — povprečje I—IX	85,90 %
oktober	89,00 %
november	89,00 %
december	102,00 %
povprečje 1967	87,75 %

POVPREČNI NETO MESEČNI OSEBNI DOHODKI V LETIH 1966 IN 1967

Uspešnejši »finiš« v zadnjem tromesečju (povprečje 93 1/3%) je bil preslaboten, da bi letno povprečje dvignil višje kot na 87,75 odstotkov.

1967 — januar—september	3.971.232.268	104,49 %
oktober	453.966.919	105,47 %
november	459.095.032	99,07 %
december	519.900.369	111,91 %
januar—december	5.403.705.526	104,81 %

V zadnjem stolpcu je navedeno odstotkovno razmerje med izplačili v letu 1967 in predhodnim letom 1966. Tako ugotovimo, da je bilo v letu 1967 v celoti izplačanih 4,81% več osebnih dohodkov in prejemkov kot v letu 1966.

1967 — povprečje I—IX	88.888	115,21 %
oktober	92.806	114,82 %
november	94.863	113,25 %
december	108.116	116,48 %
povprečje 1967	91.310	115,06 %

V zadnjem stolpcu je navedeno odstotkovno razmerje izplačil v letu 1967 in letu 1966, o čemer smo že uvodoma govorili. Zanimiv pa je tudi grafični prikaz povprečnih neto mesečnih dohodkov na zaposlenega v letih 1967 in 1966 (glej diagram).

1967 — povprečje I—IX	3.206	92,66 %
oktober	3.164	94,53 %
november	3.146	94,19 %
december	3.130	94,50 %
povprečje 1967	3.188	93,00 %

V zadnjem stolpcu je navedeno odstotkovno razmerje med zaposlenimi v letu 1967 in letu 1966. Ali je to gibanje števila zaposlenih navzdol pozitivno ali negativno, bi zahtevalo posebno proučitev, kajti dobiti bi morali odgovor, kdo je odšel.

Boljšo sliko dobimo, če izračunamo neto osebni prejemek na zaposlenega, saj se je število zaposlenih zmanjšalo. Povprečni neto mesečni prejemki na zaposlenega so znašali v obravnavanem obdobju (v Sdin):

1967 — povprečje I—IX	3.206	92,66 %
oktober	3.164	94,53 %
november	3.146	94,19 %
december	3.130	94,50 %
povprečje 1967	3.188	93,00 %

Poglejmo še, kako se je gibalo število zaposlenih, pri čemer je ta izraz uporabljen za tisto število zaposlenih, ki so navedeni na izplačilnih seznamih obravnavanih izplačil:

1967 — povprečje I—IX	3.206	92,66 %
oktober	3.164	94,53 %
november	3.146	94,19 %
december	3.130	94,50 %
povprečje 1967	3.188	93,00 %

Pri dosedanjih pregledih o osebnih prejemkih smo prikazovali tudi razmerje med skupnim neto izplačilom nasproti vrednosti vsote EČ-1 in EČ-2, torej razmerje med skupnim neto izplačilom nasproti našim »osnovnim plačam«, ki izgleda za obravnavano obdobje takole (v Sdin):

1967	Skupno neto izplačilo	Vrednost EČ-1 in EČ-2	%
januar—september	2.562.700.057	2.187.988.652	117,13
oktober	293.637.846	259.329.051	113,23
november	298.437.953	238.891.996	124,92
december	338.404.507	250.522.131	135,08
januar—december	3.493.180.363	2.936.731.830	118,95

Torej smo vsak mesec razen čistih, nedotaknjenih osnov izplačevali še nekaj zraven. Kaj in koliko, je razvidno iz spodnje zbirne tabele, kjer so navedene vrste izplačil v čistih zneskih z ustreznim odstotkovno strukturo,

a v zadnjem stolpcu še odstotkovna struktura izplačil nad vsoto EČ-1 in EČ-2 za celo leto 1967. Z zvezdico oznamovane vrste izplačil so bile izplačane le prve štiri mesece leta 1967. Tabela izgleda takole:

	Sdin		%
EČ-1	1.476.365.412	42,26	—
EČ-2	1.460.366.418	41,80	—
Redni dopust	265.289.276	7,60	25,30
Preseg norm	261.360.905	7,50	24,91
Prazniki	101.683.984	2,92	9,70
Nadure (50%)	98.799.842	2,82	9,41
Težavnost	85.476.869	2,44	8,15
Stalnost	82.201.650	2,36	7,83
* VP 43	44.498.684	1,28	4,24
* VP 42 (80%)	40.505.839	1,16	3,86
Povračila	23.091.649	0,66	2,20
Nočni dodatek	18.452.515	0,52	1,76
* VP 42 (100%)	14.306.559	0,40	1,36
Izredni dopust	7.096.058	0,20	0,68
Avtokontrola	6.360.000	0,18	0,60
VP 44 in VP 45	— 492.675.297	— 14,10	—
	3.493.180.363	100,00	100,00
mesečno povprečje	291.098.363		

Gornje številke nam marsikaj povedo. Tako npr., če seštejemo izplačila za redni dopust, praznike, stalnost, povračila in izredni dopust, torej vrste izplačil, ko ne delamo, dobimo vsoto 479.362.617 Sdin, ki ustreza 1,65-kratnemu povprečnemu mesečnemu izplačilu v letu 1967. Ali pa pa vsota VP 44 in VP 45, ki ustreza 1,69-kratnemu mesečnemu izplačilu itd.

Vsekakor lahko tako zbrano gradivo koristno uporabimo pri oblikovanju nagrajevalne politike v letu 1968!

Iz samoupravljanja

Na seji centralnega delavskega sveta so kot navadno čakali na prihod zadnjega člana, ki bi dopolnil večino pri sprejemanju sklepov. Predviden dnevni red je dal slutiti, da bi se razprava lahko zavlekla. Dodelitev sredstev za individualno gradnjo, število zaposlenih v letošnjem letu, odpisi itd., so dovolj zanimive teme, da bi lahko razpravo samoupravnikov usmerile na ostro borbo mnenj. Žal so takrat najbolj bojeviti verjetno ostali doma. Večjo živahnost je povzročilo le vprašanje rentabilnosti metalurških obratov in število zaposlenih v njih. V opravičevanju števila zaposlenih je bila izrečena misel, da bi morali omogočiti ustrezno zasedbo kadra, ker le tako bi v primeru naročil delo lahko normalno potekalo. Ob tem so pojasnili, da bodo prizadeti obratniki v primeru prevelikega števila zaposlenih imeli manjše osebne dohodke in obratno. Med samoupravniki je bilo slišati tudi tole: »Potem pa kar pospravimo!« »Kje?« »Tam, kjer je treba!« A kdo ve pravzaprav, kje je treba pospraviti, v kateri enoti, oddelku, na katerem delovnem mestu? Morda pa bi morali pospraviti prav tam, kjer dela tisti, ki je izrazil gornjo misel?

Samoupravni mehanizem zahteva danes od samoupravnikov več kot pa samo ugotovitev, da nas je preveč. Bližamo se zamenjavi dela članstva samoupravnih organov, pa bi morda bilo prav, če bi se temeljito pripravili na to, kdo bo predstavnik kolektiva v teh organih.

NASE ČRPALKE V GORNJEM EGIPTU SO SE ZAVRTELE

Agencija Tanjug je 14. februarja t. l. sporočila iz Luksorja v Gornjem Egiptu, da so v mestu Gargiri blizu Luksorja 13. februarja 1968 začele obratovati štiri vodne črpalke iz Litostroja. Svoje sporočilo je poročevalec dopolnil takole: »Prvič v zgodovini tega dela Egipta bodo črpalke omogočile umetno namakanje kakih 40.000 fedanov zemlje. Skupna vrednost opreme in del, ki jih je opravil Litostroj s svojima koooperantoma »Radom Končarjem« in »Energoinvestom«, cenijo na dober milijon dolarjev.«

Iz zgodovine turbin na Slovenskem

Že v našem jubilejnim zborniku »Sto let turbinske tradicije«, ki smo ga izdali ob desetletnici Litostroja leta 1957, je prof. inž. Albert Struna objavil nekaj zanimivih izsledkov o prvih načrtih Fourneyronovih in Jonvalovih turbin, ki so jih našli v idrijskih in jeseniških arhivih. Eden izmed načrtov Fourneyronove turbine, ki so ga napravili — in po njem verjetno tudi izdelali prvo takšno turbino — v tovarni turjaških grofov v Dvoru pri Žužemberku, je iz leta 1848; odkrili pa so tak načrt tudi iz leta 1845. Ta odkritja so potrdila, da so prve vodne turbine konstruirali in izdelovali v Sloveniji nekako v istem času, ko so se prve vodne turbine pojavile v Evropi.

Prva pomembnejša turbina Fourneyronovega tipa je bila postavljena leta 1835 v kraju St. Blasien v Schwarzwald. To letnico ima strokovna literatura za temeljno letnico na področju turbinske proizvodnje v Evropi.

Tehniški muzej Slovenije, kjer marljivo zbira najstarejše podatke o slovenski industriji, nastos Katarina Kobe-Arzenšek, nas je nedavno opozoril na zanimiv dokument o prvi Fourneyronovi turbini v bivši Avstriji, ki je bila

že leta 1839 postavljena v predilnici v Ajdovščini na Vipavskem. O tem je tedaj poročal notranjeavstrijski časopis za industrijo in obrt (Innerösterreichisches Industrie- und Gewerbe-Blatt) iz Gradca, in sicer kar trikrat (na str. 324, 351 in 376). Prvo poročilo o tej turbini je sporočil časopis Joseph Leicht, zastopnik tedanje »c. kr. zasebne mehanične predilnice v Ajdovščini«, 24. oktobra 1839. V svojem dopisu najprej pohvali izdelke ajdovske tovarne, ki je bila že tedaj opremljena z najmodernejšimi stroji, nakar navaja, da se jim je tisto leto pridružila še Fourneyronova turbina (hidravlično kolo), o kateri pravi dopisnik, da je »prva v c. kr. avstrijskih deželah«; izdelana pa ni bila pri nas, temveč v Parizu. Uspešno delovanje te turbine — pravi dopisnik dalje — je spodbilo vse tedanje ugovore proti tej iznajdbi.

Kmalu nato pa se je iz Fužin pri Ajdovščini oglasil v istem časopisu (na str. 351) mehanik Nussbaum, ki je opomnil, da s prejšnjo objavo ajdovska predil-

nica še ni zavrgla vseh ugovorov proti novemu hidravličnemu kolesu, nameščenemu v tovarni namesto prejšnjega vodnega kolesa, in je zato pozval zastopnike ajdovske tovarne, naj bi dovolili posebni komisiji ogled nove naprave, da bi tako s preizkusi na kraju samem prišli do zanesljivih podatkov o njeni prednosti.

K temu pozivu je uredništvo časopisa opomnilo pod črto tole: »O prednostih Fourneyronovih tekačev (turbin) je na voljo že več poročil, iz katerih izhaja: 1. da je mogoče ta kolesa uporabiti tako pri visokih kakor pri nizkih padcih; 2. da dajejo izkoristek 70—78% absolutne gonilne moči; 3. da lahko tečejo s kaj različnimi hitrostmi nad ali pod maksimumom, ne da bi se zaradi tega izkoristek bistveno odmikal od gornjega podatka; 4. da lahko tečejo tudi pod vodo v globini enega metra (treh čevljev) in več, ne da bi se zaradi tega gornji podatki spremenili. Če pa še pomislimo, kakšne prednosti imajo ta vodoravna železna kolesa v mehničnem pogledu, ker zavze-

majo manjši prostor in jih lahko nameščamo brez večjih stroškov in neugodnosti, kjer koli to hočemo; da se nadalje navadno vrte z večjo hitrostjo kakor druga vodna kolesa in da so zaradi tega te naprave glede izrabe gibanja mnogo bolj preproste, se ni več mogoče ogniti temu, da jih ne bi imeli za najboljše sisteme vodnih holes.« (O sami konstrukciji Fourneyronovih turbin pa je časopis poročal že prej.)

Nato je na str. 376 citiranega časopisa za industrijo in obrt neki L. (verjetno že prej omenjeni zastopnik ajdovske predilnice Leicht) podrobneje poročal o Fourneyronovi turbini v ajdovski predilnici in navedel med drugim: Turbina je vodoravno vodno kolo, ulito iz železa, ki ima notranji premer 36 palcev, zunanj pa 56; vseh lopat je 30, višina vsake lopate pa je 9 palcev. Tako imenovani vodilni obroč ima 24 vodilnih krivin. Turbina se vrtilo prosto v obzidanem, udobno dostopnem jašku, nad katerim je vodni kanal, tako da deluje turbina na neposredni vodni tlak.

Vodni pretok je 1070 l/s pri padcu 13 čevljev, število vrtljajev na minuto pa znaša 120. Najnižja moč turbine je 45 KM, najvišja 60 KM, izkoristek pa 75%. Prenosni mehanizem je preprost. Na navpično gred tekača je vgrajen zobnik s 40 zobmi, ki se vprijetlje v dva večja konična zobnika s po 150 zobmi na desni in levi strani in poganja vodoravno gred na obeh straneh. Pri zelo smotni konstrukciji teh tekačev je treba posebej paziti na obliko vodilnih in pogonskih lopat, kakor tudi na njihovo prilagodljivost za različne padce.

Ker proti trditvi, ki je bila objavljena že v prvem dopisu iz Ajdovščine 24. oktobra 1839, da gre namreč za prvo Fourneyronovo turbino v tedanji Avstriji, graški časopis ni omenil, niti kakor koli navedel ugovorov, bi lahko povzeli za nas pomembno ugotovitev, da je bila prva vodna turbina tega tipa v Avstriji vgrajena prav na slovenskih tleh. Ta turbina je bila sicer izdelana v Parizu, toda prvi doslej odkriti načrt strojne tovarne v Dvoru pri Žužemberku iz leta 1845 potrjuje, da smo bili tedaj na Slovenskem na tekočem v izdelavi Fourneyronovih turbin skoraj istočasno kakor drugod v Evropi.

Sklepi samoupravnih organov

Zapiski ob robu

Razen svečane seje ob zaključku starega leta in krajše seje v začetku letošnjega leta, ko je bil potrjen predlog FRS, da se izplačajo osebni dohodki za mesec december brez odbitnega faktorja, je imel UO do časa, ko je možno posredovati gradivo v tisk, še tri delovne seje.

Osrednja tema razprav na vseh treh sejah skupaj je nedvomno bil pretres pripomb in mnenj posameznih obratnih delavskih svetov na predlog poslovnega plana za leto 1968.

Edino pripombo na proizvodne naloge so izrekli metalurški obrati. Po njihovem mnenju gre namreč za preizkus planirano proizvodnjo v teh obratih; zato so predlagali intenzivnejšo raziskavo tržišča in povečanje asortimana proizvodnje. Ob tem pa, kot je pokazala v nadaljevanju razprava, ni več mogoče vztrajati na planiranem številu kadrov, če bodo namreč pridobljena nova naročila.

Od pripomb na ostale elemente plana je prav gotovo bila umestna kritika na račun fiksno opredeljene strukture nadurnega dela. Strukturo nadur je mogoče bolj smotro določiti iz meseca v mesec. Načeloma je iskati možnosti za čim večje zmanjšanje števila nadur. Pogoji gospodarjenja narekujejo zmanjševanje stroškov na vseh področjih in kaže, da tudi tu lahko nekaj prihranimo.

Večja elastičnost in prilagodljivost bi omogočila zmanjšanje števila nadur. Primeri kažejo, da mnoga delovna mesta v tako imenovanem rednem delovnem času v nekaterih mesečnih obdobjih nimajo dovolj dela, zato pa v drugih toliko, da je potrebno nadurno delo. Postaviti in izvajati bi kazalo načelo, da je samo polna zasedba delavca pogoj za opravljanje nadurnega dela.

V razpravi o poslovnem planu so bila izražena mnenja še o drugih vprašanjih. Na način sredstev predvidenih za popravilo strojev se je izoblikovalo mišljenje, naj se vsakokrat presodi, kaj je pravzaprav treba popravljati ali do katere stopnje se popravilo še izplača.

Predlog za povečanje sredstev, namenjenih za uvajanje nove proizvodnje, ima opravičilo le v zmanjšanju fonda za riziko proizvodnje, to je v zmanjšanju izmeta.

Prav gotovo ti predlogi in problemi niso vsi, ki lahko vplivajo na realizacijo planskih nalog. Pomembno pa je, da začno o takih in podobnih stvareh razmišljati prav vsi člani kolektiva.

Plan delavske restavracije je pregledala gospodarska komisija pri upravnem odboru in na 26. redni seji predlagala potrditev spremenjenih cen nekaterim obrokom. Spremembe namreč narekuje tržišče in gibanje cen, tako da je nujna prilagoditev ekonomskim pokazalcem. Razprava o podražitvi je opozorila na ceno toplih obrokov, ki naj po predlogu sindikata ostane ista za člane kolektiva. Poudarjena je bila želja po večji izbiri malice, kar bi prispevalo k hitrejšemu poslovanju. Ne nazadnje je ob tem pozitivno razmišljanje o avtomatih z ustreznimi obroki, kar se je drugje v svetu v veliki meri že uveljavilo.

Na isti seji je upravni odbor obravnaval dodatek k obračunu za tretje tromesečje 1967. Prikazani uspehi posameznih PE odpirajo perspektivo, da bo v prihodnje mogoče bolj natančno ugotoviti mesta, kjer nismo uspešni. Če so dosedanja poslovna poročila zadovoljevala službo družbenega knjigovodstva, pa v Litostraju želimo imeti tako interno zaje-manje stroškov, ko bo vsak trenutek mogoče razpoznati, kje je kakšen objekt ali kje so zastoji. S stališča obračuna bi ustrezne podatke morala spremljati obratna knjigovodstva.

Razen razprave o planu, ki je opisana že na začetku, je upravni odbor na 27. seji obravnaval tudi **dinamični in količinski plan**

za prvo četrletje. Po mnenju vodstva proizvodnje se pojavljajo nepotrebne zamude dokumentacije tako pri razpisu, kot tudi v konstrukciji ali tehnologiji. Zaradi pomanjkanja proizvodnih kapacitet v mehanski obdelavi izredni ukrepi. Že v začetku leta je treba v enoti finalistov računati z dodatnimi kadri v neposredni proizvodnji. Ob tem velja omeniti izredne težave zaradi očitno premajhnih kapacitet orodjarne, ki jih bo treba izpopolniti vsaj s kadri, ker nabava strojev v doglednem času ne bo mogoča.

Izpolnitev operativnega količinskega plana skupne proizvodnje opozarja tudi na ureditev odnosov in razmerij, kot na primer med delovodji in tehnologiji, da bi ne prihajalo do zlorab, kot do sedaj. Proučiti in analizirati je treba vpliv omejevanja presegegov v neposredni proizvodnji na zaviranje proizvodnje. Mnenje o plafoniranju pri 15 % presegu je neosnovano, so pa pojavi zniževanja norm, ki ustvarjajo tako

mnenje. Zato se je treba dogovoriti o normativih, po katerih je mogoče spreminjati čase operacij, če se neka norma stalno nenormalno presega.

Celotna 28. seja upravnega odbora je bila posvečena **stanovanjski problematiki**. Razen predloga komisije za individualno gradnjo o delitvi sredstev za tiste člane kolektiva, ki gradijo stanovanja v lastni režiji, so člani UO razpravljali tudi o pogojih graditve stanovanj za člane kolektiva. Spremenjeni pogoji na tržišču narekujejo odločitev smotrnosti gradnje v lastnem aranžmaju. Razen tega, da v taki obliki ni mogoče več prihraniti del sredstev, v bloku tudi možnosti za gradnjo ni več. Mogoča je samo gradnja stolpnice, za katero morajo biti zagotovljena vsa sredstva, a jih naš kolektiv ni sposoben zagotoviti. Perspektivno bi problem stanovanj za člane kolektiva reševali z organiziranim namenskimi varčevanjem posameznikov ob prispevanju ustreznega deleža iz podjetja. Pri tem pa bi s tako dobljenimi sredstvi stanovanja kupovali na tržišču. Tak način je le eden izmed predlogov za dolgoročno reševanje stanovanjskega vprašanja. O konkretnih oblikah pa bi se moral kolektiv izreči z anketo, kot je to predlagal eden izmed članov upravnega odbora.

V.K.

Sklepi UOP o stanovanjski izgradnji

1. Na 28. redni seji dne 22. januarja 1968 je UOP na podlagi poročila in predlogov komisije za financiranje individualne gradnje, potem ko je spoznal njihovo utemeljenost, sklenil takole:

a) DSP se predlaga, da potrdi načela za obdelavo zahtev in razporeditev sredstev za individualno stanovanjsko graditve oziroma nakup stanovanj, ki jih je oblikovala komisija, ter jih uveljavi kot samoupravni izvršilni predpis (smernice) k obstoječemu splošnemu aktu o individualnem financiranju stanovanjske graditve.

b) UOP potrjuje sklepe komisije, s katerimi je opredelila svoja stališča o izvedbi načel za obdelavo in razporeditev, ter sklene, da se:

— odložijo primeri individualne graditve ali adaptacije v oddaljenosti nad 25 km od delovnega mesta stalne razporeditve;

— ustavi postopek v primerih, ko ni pogojev za posojilo ali pa se ne morejo šteti za stanovanjsko graditve;

— ohranijo še naprej v evidenci dosedanje zahteve za posojila, ki tokrat niso upoštevane vpriči omejenih sredstev, tako da za davni postopek miruje do drugačne odločitve o sredstvih ali do morebitne revizije sedanje namenske razporeditve, pri čemer velja vse, kar je komisija ugotovila o njej znanih zahtevkih (individualna graditve 11 primerov, vezana sredstva 7 primerov), medtem ko se za morebitne nadaljnje zahteve uporabijo načela o obdelavi in razporeditvi, kot jih bo DSP uveljavil (14. točka);

— posredujejo DSP v potrditev pogoji, ki jih je komisija opredelila za posamezne primere financiranja ali kreditiranja in so opočeni v njenem poročilu.

c) DSP se predlaga, da po okvirni namembi sredstev za financiranje individualne graditve ali za individualni nakup stanovanj odobri namensko razporeditev predvidenih sredstev po predlogih komisije glede višine in glede na pogoje ali dinamiki črpanja sredstev, in to:

— takoj ali čimprej ND 26.500
— pogojno ND 58.000
— med letom ND 198.000
— kot garanciji ND 70.000

pri čemer so mišljeni primeri individualne graditve (Vid Benko, Marta Bunič, Anka Centrih, Stane Cizel, ing. Zivojin Čuček, Alojz Fabčić, Franc Franko, Marija Gajzer, Nikola Horvat, Franc Jevnikar, Janez Jurček, Vekoslav Korpar, Djordje Krotič, Jože Lebar, Franc Potočnik, ing. Franc Seliškar, Zoran Sever) in nakup stanovanja (Bogoljub Baraga, Anton Fras, Ivan Grošelj, Zofka Kolenc, Kristina Kožuh-Baraga, Dragica Zunec).

č) DSP se predlaga, naj pooblasti upravo podjetja — generalnega direktorja in direktorja FRS — za sklenitev pogodb z banko o komisijskih poslih v okviru namenskih sredstev, pri čemer se pooblastilo upravi nanaša tudi na črpanje še neizrabljenih sredstev po prejšnjih komisijskih pogodbah skladno s sedanjo namensko razdelitvijo glede na posamične zahteve za posojilo. DSP pa naj prenese pravico odločanja o dinamiki črpanja namenskih sredstev ali o posamičnih dodelitvah o drugih ukrepih v okvirih načel za obdelavo in razporeditev do višine sredstev, namenjenih za individualno graditve ali nakup stanovanj, ki so že prenesena ali se še prenesejo na banko v skladu z zadevnim sklepom DSP.

2. Glede na poročilo FRS o dosedanjih sredstvih in o predvideni dinamiki namenskih sredstev iz prispevka za stanovanjsko graditve, kot tudi o dospelih in dosevajajočih obveznostih za stanovanjsko graditve v breme stanovanjskega oziroma sklada skupne porabe je UOP soglašal s predvideno razporeditvijo na račun že sprejetih obveznosti in za nadaljnje namene iz tega naslova, kot je predlagano, ter je sklenil, naj se zadevno poročilo posreduje DSP ter tako utemelji predlog za odločitev DSP o namenski določitvi zneska ND 250.000, ki naj se uporabi za financiranje individualne graditve oziroma za delno kreditiranje individualnega nakupa stanovanj po dinamiki in ob pogojih, kakor je predlagano z namenskimi razdelilnikom za individualno financiranje stanovanjske graditve.

3. Po tehtni obravnavi poročila kadrovske službe o dosedanji in nadaljnji stanovanjski graditvi, kakor tudi glede na razpis udeležbe pri gradnji XXIII. bloka, ki se že gradi in bo končan v tem

letu, ter z upoštevanjem prejšnjih sklepov UOP o namenski vključitvi borcev v sedanjo gradnjo in posebnih okoliščin, ki narekujejo preureditev poslovnih prostorov ob Djakovičevi cesti (mlekarna, trgovina z mešanim blagom in frizerski salon), in še z vidika utemeljenih potreb podjetja glede na nekatera pomembna strokovna delovna mesta, ki bi jih bilo treba vsaj delno upoštevati ob sedanji graditvi, je UOP ugotovil in sklenil:

a) Z urbanističnim načrtom je nadaljnja blokovna stanovanjska graditev na gradbenem območju podjetja zaključena. Zahtevana gradnja stolpnice na gradbenem zemljišču, ki nam je še na voljo, pa terja toliko sredstev, da jih podjetje ne more vnaprej zagotoviti in se glede na nadaljnjo dinamiko namenskih sredstev za skupno porabo ali stanovanjsko graditve tudi ne da predvideti kolikor toliko sprejemljiv rok, ko naj bi se lotili takšne gradnje. Zaradi tega UOP soglašal v načelu z mnenjem strokovne službe, da bo treba preiti od dosedanje skupne stanovanjske graditve na posamično financiranje stanovanjske gradnje z gledališča individualnega oročenja sredstev v banki ali individualnega kreditiranja na račun kupnine za nakup stanovanja ob tako imenovani gradnji stanovanj za tržišče kot tudi iz naslova posamičnega kreditiranja pri individualni gradnji. Vendar se strokovni službi kot predlagatelju naroča, naj na podlagi sprejetega načelnega mnenja sestavi in predloži samoupravnemu organu podjetja v obravnavo in odločitev natančnejši načrt za tako zamišljeno financiranje in pogoje, na podlagi katerih bo moč kar najbolj objektivno opredeliti, kdo naj dobi posojilo iz tega naslova, ter določiti način vezave oziroma kreditiranja in višino ter rok obveznosti, ki jo na ta način podjetje prevzema nasproti delavcu in mu omogoči realno opredelitev ali mu nudi zanesljivo zagotovilo za uresničitev tako priznane obveznosti. Zadevna pripravljalna dela je treba pospešiti in je UOP mnenja, da bi bilo treba te stvari konkretizirati sočasno z razpisom natečaja za lastno udeležbo pri XXIII. bloku, tako da bodo samoupravni organi PE/S lahko dajali stvarna zagotovila zainteresiranim članom delovne skupnosti vsaj v okvirih novega načina financiranja, če in kolikor ne bodo mogli upoštevati njihovih utemeljenih ponudb ob razpisu sedanje graditve omenjenega bloka.

b) Glede na ugotovitev, da nadaljnja blokovna gradnja ni več mogoča in da sedaj ni moč prevzeti novih obveznosti za skupno gradnjo, sklene UOP, naj bi se lotili razpisa za vključitev v združno gradnjo XXIII. bloka, ki se že gradi in bo letos dovršen. Pri določitvi pogojev za lastno udeležbo ali predajem je treba izhajati iz orientacije vrednosti, kot bo še natančneje preverjena, in zahtevati 25% predajem, katerega je treba brezpogojno vplačati pred sklenitvijo časne pogodbe ali v obdobjih najpozneje do dneva, ki se predvidi za žrebanje ali pa dodelitev določene stanovanjske enote. Kljub spremenjenemu načinu financiranja, ko je podjetje moralo najeti bančni kredit na oročena sredstva s krajšim rokom vračanja, se za ta blok uporabi 30-letna odplačilna doba za kreditirani del

Nove cene v počitniških domovih

4. UOP je potrdil nove cene za penzijske usluge v počitniških domovih podjetja z veljavnostjo za 1968. leto, in to:

1. v Fiesu in na Sorici:

a) člani kolektiva, naši upokojenci, njihovi zakonci in otroci — nezaposleni ND 15,00;

2. Moščenička Draga:

— soba št. 1
— soba št. 2
— soba št. 3
— soba št. 4
— weekend hišica

5. UOP je vzel na znanje poslovno poročilo stanovanjske enote Litostraj za čas od 1. 1. 1967

obračunske vrednosti stanovanja ali stanovanjske enote, tako da podjetje vrača banki anuitete po amortizacijskem načrtu, ki ga banka zahteva za svoje posojilo, medtem ko velja za zadruženika amortizacijski načrt po daljši dobi odplačevanja za vsa sredstva, ki so mu kreditirana in veljajo zanj kot kredit podjetja. Razpis opravi zadruga kot pravni nosilec gradnje, pogoji natečaja so podvrženi pritrditvi UOP, izbiro kandidatov pa opravijo sveti enot po kvotah, ki jih bo UOP še opredelil, medtem ko bo UOP sam odločil o vključitvi za tista stanovanja ali stanovanjske enote, kakor izhaja iz namenske opredelitve po sklepih UOP.

c) Svoječasni sklep UOP o namentvi določenega števila stanovanj za borce je treba razumeti tako, da se posebno financiranje nanaša zgolj na zahtevani predajem za dvosobno stanovanje ali do te višine, medtem ko je treba razliko v predajmu za morebitno dodelitev večjega stanovanja zahtevati od prizadetega kandidata. Znesek, ki ga v korist borca nameni podjetje iz lastnih sredstev ali iz posebnih sredstev, se šteje za enkratno namensko dodelitev, ki ne gre v osnovo za določitev anuitete pri odplačevanju stanovanja po vselitvi. Drugi primeri namenske vključitve v združno gradnjo, ki izhaja iz zadevnih sklepov UOP, pa so podvrženi pogojem natečaja za pridobitev stanovanja kot stvarne pravice ali kot bodočo etažno lastnino.

č) Glede na preureditev lokalov ob Djakovičevi cesti, ki je po pravnomočni odločbi pristojnega organa pogoj, da se zadevna dejavnost lahko nadaljuje, in glede na okoliščino, da gre za dejavnost, na kateri so prebivalci krajevne skupnosti življenjsko zainteresirani, je UOP pritrdil predlogu, naj se za preureditev uporabi dve stanovanji v podzidavi in se prizadetima družinama zagotovi vključitev v združno gradnjo XXIII. bloka pod pogoji po natečaju, pri čemer se šteje, da gre za stanovanji, o katerih odloča UOP in ne gresta v kvoto po enotah.

d) Vloge inž. Kostasa Kalagatsidisa, Gosalia Jayanta in inž. Borisa Smirnova, ki so vsi štipekndisti podjetja, se odstopajo kadrovske službi v nadaljnje reševanje v okvirih združne oziroma bodoče stanovanjske graditve ali njenega financiranja, pri čemer si UOP pridržuje pravico ponovnega odločanja glede na zadevne okoliščine.

e) UOP si pridrži odločitev o zagotovitvi stanovanj za posebno pomembna strokovna delovna mesta, ko bo odločal o pogojih za natečaj za sedanjo združno graditve in o kvotah za izbiro kandidatov po enotah.

f) Glede na ugotovitev, da nadaljnja blokovna gradnja ni več mogoča in da se je treba lotiti individualnega oročenja ali kreditiranja sredstev za stanovanjsko graditve, potrjuje UOP mnenju kadrovske službe, da nadaljnja združna stanovanjska graditev nima pogojev po zakonu, in se predlaga organom Delavske stanovanjske zadruge TZ Litostraj, naj po izpeljani gradnji XXIII. bloka in po končnem obračunu obeh gradbenih programov uvedejo postopek za likvidacijo zadruge skladno z zadevnimi določbami temeljnega zakona o stanovanjskih zadrugah in statuta zadruge.

b) zakonci članov kolektiva in naših upokojencev — zaposleni ali upokojeni ND 20,00;

c) drugi gostje — člani množičnih organizacij Jugoslavije ND 27,00;

d) vsi drugi gostje ND 34,00.

kategorija gostov — kot prej,			
a	b	c	d
23,00	25,00	30,00	40,00
21,00	23,00	28,00	36,00
22,00	24,00	29,00	38,00
20,00	22,00	27,00	34,00
14,00	19,00	25,00	30,00

do 30. 9. 1967, kot so ga sestavili in predložili njeni organi.

INŽ.
JANEZ
STRAŽIŠAR

Vtisi s specializacije

(Nadaljevanje)

Princip delovanja kotalnega preizkuševalnika je razviden iz sheme na sliki 11.

V ohišju (1) je vrtljivo uležajena skodela (2), ki ima kolobarjasto oblikovan kanal, v katerem leži 8 enakih kroglic (3). Kroglice so obtežene s točno določeno utežjo prek pogonskega krožnika (4). S sukanjem krožnika (4) pride do kotaljenja kroglic in s tem do mletja materiala, ki je v kolobarjastem kanalu. Ob obodu skodela je pritrjen jekleni trak (5), ki je prek vzmeti (8) vezan na fiksno oporo. Na spoju traku in vzmeti je nameščeno pisalo (6), ki beleži na papirnatem traku (7) velikost od pogonskega krožnika na skodelo prenesenega momenta. Pri originalni izvedbi firme »Tonnindustrie« je to merjenje izvedeno s potenciometrom in merilnikom električnega toka.

Celoten potek določanja mlevnosti vključno s predpripravo vzorca je shematsko prikazan na sliki 12.

Od kompletnega poslanega vzorca (običajno 10 kp) oddvoji-jo z delilnikom del vzorca, ki ga zapečatijo in hranijo kot dokazni vzorec. S preostalim vzorcem naredijo nato sejnalno analizo na sitih, tako da dobe celotno granulacijsko krivuljo vzorca. Nato oddvoji-jo z delilnikom 0,5 do 2,0 kp vzorca in ga na celjustnem drobilniku zdrobe do maksimalne velikosti zrna 5 mm. Tako preddrobljen vzorec dajo potem v diskasti drobilnik, od koder dobe vzorec granulacije 0 do 1 mm, iz katerega s sejanjem izločijo frakcijo granulacije 0,8 do 1,0 mm.

Za preizkus mlevnosti v kotalnem preizkuševalniku odtehtajo 30,3 p vzorca granulacije 0,8 do 1,0 mm. V tem vzorcu je tudi sicer razmeroma ozka frakcija, katere zrna pa leže v glavnem na področju srednjega premera zrn celotnega vzorca. Specifična površina znaša 25 do 35 cm²/g, kar je v primerjavi s specifično površino, ki jo žele z mletjem doseže, tako malo, da prehaja že na področje napake pri merjenju in jo lahko zanemarimo.

Mlevni preizkus izvajajo s prekinitvami. Po 30 sekundah ali minuto trajajočem mletju izrešejo ves zmletek v posebno posodo in mu določijo specifično površino. Istočasno odčitajo na števcu energijo, porabljeno za mletje. Nato skodelo ponovno napolnijo z zmlotkom, proces mletja in ponovnega določanja specifične površine pa ponovijo. Razlika odčitkov na števcu pove, koliko energije je bilo porabljeno za vmesno povečanje specifične površine.

Zaradi morebitnih napak pri preizkusu in zaradi varnosti preizkus ponovijo. Navadno se rezultati obeh mletij le malo razlikujejo. Rezultate beležijo v posebne formularje in diagrame, ki prikazujejo odvisnost kWh/Mp od specifične površine.

Mlevne preizkuse delajo tufi v posebnem laboratorijskem cev-

njem obratovanja in istočasnim ugotavljanjem specifične površine.

Toliko o določevanju mlevnosti materialov, kar sem namerno podrobneje opisal, saj je mlevnost glavni podatek, ki ga rabi izdelovalec opreme za drobilno in mlevno tehniko od inštitutske organizacije, če seveda sam ne razpolaga s laboratorijem. Od tega podatka so odvisne velikosti in dimenzije strojnih naprav, ki jih izdelujemo tudi v Litostroju. Podatek o mlevnosti lahko primerjamo z dopustno napetostjo v splošnem strojništvu, od katere so prav tako odvisne dimenzije posameznih strojnih elementov. Podobno kot v splošnem strojništvu (na osnovi znane dopustne napetosti materiala in podane obremenitve) določimo dimenzije strojnega elementa, lahko določimo pri poznani mlevnosti in podani kapaciteti tudi velikost mlevne naprave.

Mlevne preizkuse izvaja inštitut za izdelovalce opreme za cementarne in tudi za cementarne same. Ker se v cementarni porabi za mletje razmeroma mnogo električne energije, je razumljiva težnja, da z raznimi dodatki, menjanjem surovinske mešanice, pečenjem klinkerja itd. vplivajo na poboljšanje mlevnosti, ki jo sproti kontrolirajo. Tudi tiste strojne tovarne, ki imajo svoj kotalni preizkuševalnik mlevnosti, pošiljajo občasno vzorce na inštitut za kontrolno mletje.

Obložne plošče in mlevna telesa v cevnih mlinih

Obrabi in izbiri materiala za obrabne elemente v industriji cementa posvečajo precej pozornosti. Na tem mestu se bom omejil samo na problem obložnih plošč in mlevnih teles v cevnih mlinih, kar je za Litostroj še posebej zanimivo, saj že dolgo izdelujemo obložne plošče tudi pri nas.

Še pred nekaj leti so v cementarnah uporabljali normalno kvaliteto mlevnih teles trdote 300 do 350 HB. Sedaj pa v svetu vse bolj prehajajo na mlevna telesa trdote 500 do 600 HB, ki so izdelana iz legiranih jekel in so za obrabo veliko manj občutljiva.

O kontroli in kvaliteti mlevnih teles so bile v zadnjem času izdelane številne študije in preizkusi. Mlevna telesa in obložne plošče preizkušajo z udarno napravo. Osnovni namen take naprave je kontrola deformacij po prestanih udarnih obremenitvah, pri čemer menjava velikosti krogel in število udarcev.

Ker mora kvaliteta obložnih plošč ustrezati večjim trdotam krogel, posvečajo precej pozornosti tudi preizkusom na tem področju. Kvaliteta obložnih plošč je zlasti važna pri večjih cevih mlinih ali v komorah za grobo mletje v cevih mlinih, ki so polnjene s krogami premera 60 do 120 mm.

Doslej so za obložne plošče najpogosteje uporabljali jekleno litino z 12 do 14 % mangana, kakršnih smo tudi v Litostroju že precej odličili. Z meritvami je bilo ugotovljeno, da take plošče dosežejo med obratovanjem trdoto 350 do 400 HB, kar pa pri uporabi trših krogel in pri večjih premerih cevih mlinov ne ustreza več. Zaradi premočnih udarcev pride do intenzivnega razkovanja obložnih plošč, kar ima za posledico dodatno obremenitev plašča cevnega mlina na nateg ter pokanje vijakov. Razen tega je znano, da se pri obložnih ploščah iz manganske litine pri obrabi radi tvorijo žlebovi, ki zmanjšujejo efekt mletja.

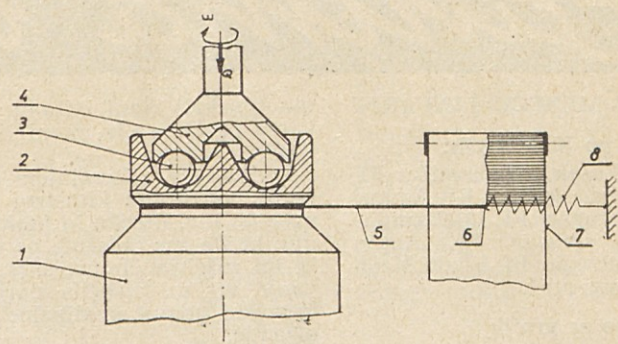
Ta nagnjenost k nastajanju žlebov je še zlasti intenzivna pri uporabi trših mlevnih teles. Prav zato iščejo inštituti in proizvajalci nove, boljše kvalitete obložnih plošč, ki bi imele trdoto 450 do 600 HB.

Pred leti so nekatere firme zelo propagirale z niklom legirane obložne plošče »Ni-Hard«, ki so proti obrabi sicer odporne, vendar krhke. Tako se je zgodilo, da so te plošče pri uporabi trših krogel zelo hitro pokale. V novejšem času so v Ameriki ugradili Ni-Hard obložne plošče večjih debelin. S tem so sicer preprečili lome, istočasno pa zmanjšali svetli premer mlina, kar je seveda negospodarno.

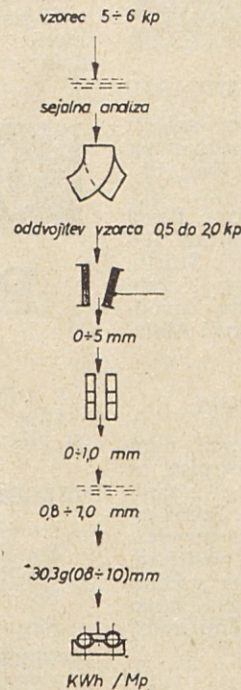
Nekoliko dražje so s kromom in molibdenom ali s kromom in niklom legirane obložne plošče, ki že skoraj ustrezajo vsem zahtevam današnje mlevne tehnike.

Nemška cementarna »Dyckerhoff« je npr. ugradila obložne plošče, legirane z niklom in kar 13 % kroma ter z njimi dosegla odlične rezultate.

Tudi v Litostroju smo nedavno odlili podobno legirane obložne plošče. Razen drugih cementarn se je za te plošče zanimala tudi Cementarna Trbovlje in nam omogočila vgraditev preizkusne serije v njihov cevni mlin za cement. Celotne naloge smo se sistematsko lotili in upamo, da bomo dosegli želeni uspeh. To bo pomembno za vso cementno industrijo, pa tudi za Litostroj, saj cenimo letno porabo obložnih plošč v Jugoslaviji na več kot 1000 Mp.

SL.11 Shema kotalnega preizkuševalnika mlevnosti

SL.12 Potek določevanja mlevnosti.

Slika 11 in 12

Veliki načrti in objekti

V Vjesniku (Zagreb) je 30. januarja 1968 izšel članek z naslovom »Trikrat več elektroenergije«, ki ga v celoti objavljamo.

Člankar najprej ugotavlja, da je v gradnji trenutno 15 HE in devet TE, ki bodo skupno dajale 12 milijard kilovatih ur energije. Ko sredi zime preberemo vest o redukciji električnega toka, najpogosteje za to krivimo planerje in njihove kalkulacije ali pa vremenske razmere, od katerih so odvisne HE na naših rekah. Toda niti prvi niti drugi niso krivi v toliki meri. Planirati je lažje kot graditi, a graditi zopet lažje kot ustvariti milijarde, ki so potrebne za nove energetske objekte. Kar pa se tiče vremena, se pri nas na dež ne moremo pritožiti. V zadnjih desetih letih je bilo dežja le 1961 nekoliko manj, tako da so hidroelektrarne izpolnile plan 99%. V vseh ostalih letih pa so presegle plan za 12 do 17%. Od leta 1961 do 1966 je proizvodnja električne energije zrasla za 73%, glavnih potrošnikov pa je bilo za 100% več.

Največja potrošnika električne energije sta gradbeništvo in industrija. Velik potrošnik je postalo tudi gospodinjstvo, saj se je število električnih aparatov v novih stanovanjih močno povečalo. Ker lahko predvidevamo, da bo tega zmeraj več in več, gradimo vedno nove elektrarne ter 220 in 400 KV daljnovode. Vsi ti bodo še bolj tesno povezali naš elektroenergetski sistem s sistemi sosednjih držav. Do sedaj namreč z drugimi evropskimi energetske področji, ki bi nam lahko v stiski priskočila na pomoč, nismo imeli stikov.

Jugoslavija je zelo bogata hidroenergetska dežela, žal pa nismo izrabili niti tretjine svojih kapacitet. 27 manjših in večjih rek, ki se izlivajo v Črno, Jadransko in Egejsko morje, imajo letni potencial 68 milijard kWh, od tega pa izrabljamo le 23 milijard kWh. V tem številu so vračunane tudi hidroelektrarne v gradnji.

Teoretično so torej perspektive za elektroenergijo še kar dobre. Pomanjkanje sredstev za investicije pa zavira še večji razvoj. Po drugi plati je res, da se v zadnjem času tempo gradnje HE povečuje, tako da pričakujemo, da bomo v letu 1971 imeli v Jugoslaviji nad 30 milijard kWh elektroenergije.

Po analizah Skupnosti jugoslovanskega elektrogospodarstva naj bi že v letu 1975 imeli 50 milijard kWh električne energije, od tega bi TE prispevale 24 milijard kWh. Če pogledamo te podatke, ugotovimo, da je elektroenergetska bilanca od leta 1965, ko je bilo 15 milijard kWh, v desetih letih porasla za trikrat.

»NAŠA TOVARNA«, GLASILO METALNE IZ MARIBORA, JE PISALA O NAŠEM ALMANAHU OB DVAJSETLETNICI LITOSTROJA TOLE:

Skoraj neopazno je šel lani mimo nas pomemben jubilej slovenske strojne industrije — dvajsetletnica nastanka in razvoja enega od največjih podjetij tovrstne industrije — Litostroja.

Ob tej priložnosti je delovna skupnost Litostroja izdala poseben almanah, s katerim so želeli z zgoščenimi besedami in z izbranimi posnetki pokazati širši javnosti svoje dvajsetletno prizadevanje, napore in uspehe. Litostroj je šele po vojni začel svojo zmagovito pot in si je v razmeroma kratkem dvajsetletnem obdobju pridobil s kakovostnimi izdelki na področju strojništva svetovni sloves.

Veliko imamo torej skupnega in ni čudno, da so se že pred leti navezali med Metalno in Litostrojem tesni stiki, ki so slednjič privedli do poslovno tehničnega sodelovanja. Nedvomno je poslovno tehnično sodelovanje rodilo marsikatero akcijo v obojestransko korist, vendar bo treba še marsikaj storiti, da bi poslovno

Trenutno, v pričetku leta 1968, je v gradnji 15 HE in 9 TE, od katerih je Djerdap največja v Evropi, saj bo imela kapaciteto približno pet milijard kWh. HE Orlovac bo dajala več kot milijardo kWh energije, HE Mratinje 900 milijonov, dvoje central na Trebišnjici pa tudi več kot milijardo. Nekatere od teh bodo pričele s proizvodnjo že letos in prihodnje leto in bodo tako pomagale olajšati težaven položaj našega elektrogospodarstva.

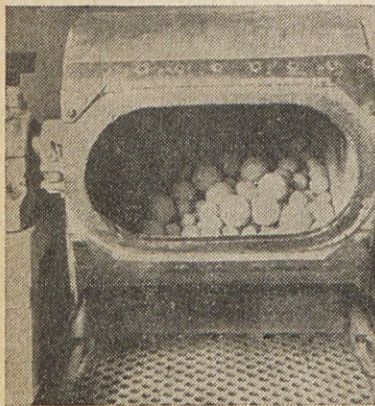
To vse seveda še ne more dati zagotovila, da zopet ne bi prišlo do kakšnih omejitev električne energije. S popolnoma urejenim položajem elektrogospodarstva lahko računamo šele takrat, ko bomo dogradili magistralne daljnovode moči 400 kV, neštete elektrarne in kadar bodo dispečerji lahko svobodneje razpolagali z rezervami. Upajmo, da bo to že kar prihodnje leto.

tehnično sodelovanje zaživelo v največjem razmahu. V to nas silijo razmere, nastale po gospodarski reformi.

Almanah o dvajsetletnem razvoju Litostroja je oblikovno izredno skladno in domiselno urejen in kot tak dostojno predstavlja podjetje. Mnogo je v tem almanahu lepega, veličastnega, poezija železja, najrazličnejših oblik in dimenzij. Toda skoraj nikjer ni stroj osamljen, ob njem je človek, delavec, ki usmerja in vodi proizvodni proces. V mislih smo tudi mi pri njem in ga spodbujamo. Njegov uspeh je naš uspeh.

Ko tako listam po almanahu, spoznam, kaj vse so ustvarile roke delavcev. Na tako bogato prehojeno pot so lahko ponosni. Mi vsi jim želimo v prihodnosti pri njihovem delu še večjih uspehov, da bi iz leta v leto utrjevali z novimi dosežki slovensko strojno industrijo doma in na tujem.

Jože Murko

Slika 13

nem mlinu po Bondu, ki je viden na sliki 13.

Mlin je polnjen z jeklenimi krogami, mlevni preizkus pa izvajajo z občasnim prekinjeva-

Zanima vas...

PRIŠLI V MESECU JANUARJU

Potrebe po K delavcih:

Franc Skušek, ključavničar FI, Anton Muha, skoblar FI, Andrej Škrbec, strugar FI, Aleksander Milojevič, strugar FI, Anton Urbančič, strugar FI, Vlado Medimorac, strugar FI.

Iz JLA so se vrnili:

Ivan Demšar, ključavničar FI, Boris Vidrajz, strugar FI, Janko Belopavlovič, lanser PTO, Danijel Zlatoper, lanser PTO, Ludvik Kranjc, ključavničar FI, Vido Pavšič, strugar FI.

ODŠLI V MESECU JANUARJU

Lado Kovačič, ključavničar, PKT, Pavel Zore, ključavničar, VO, Jože Pečovnik, pleskar, PK, Vinko Kunaver, pleskar, VO, Alojz Kopač, model mizar, Pavel Smrekar, monter, FI, Franc Rajej, kalkulant, PPB, Franc Starin, mod. mizar, MO, Franc Kržan, obl. varilec, MOJ, Stane Zavodnik, jermenar, VO, Ferkulj Alojz, transp. delavec, VO.

GLAS UPOKOJENCA

Upokojenec Jože Kapelj nam piše: Zelo sem vesel časopisa, ki ga stalno prejemam in ga z zanimanjem vsega prečitam. Sedaj pa sem se odločil, da rešim novoletno križanko, ki vam jo pošiljam. Čeprav bolj pozno, pa vseeno želim iz vsega srca srečno novo leto, mnogo uspeha in čim manj nesreč pri delu!

ZAHVALA

Zaradi težke poškodbe sem že dlje časa v bolniškem staležu. Za novoletne praznike so me na do-

NOV NOTRANJI TELEFONSKI IMENIK

Po nalogu sekretariata pripravljamo telefonska centrala nov notranji telefonski imenik. Sedanj je že dolgo v marsičem pomanjkljiv in nekateri podatki v njem so tudi netočni. Razen tega bo v novem imeniku približno sto novih števil. Pri sestavljanju novega imenika bo treba upoštevati tudi novo organizacijo podjetja in točna poimenovanja delovnih mest. Novi imenik bo tiskan, prirejen pa tako, da bo mogoče pri morebitnih spremembah zamenjati posamezne liste v njem. Ker bo s tem pridobil na trajnosti, bo tudi njegova zunanja oprema ustrežna. Razen tega bo vsak izvod oštevilčen in vezan na ustrezno telefonsko številko, tako da bo nekakšna pritliklina telefonskega aparata. Naj še omenimo, da bodo dosedanje številke pretežno spremenjene. Vseh internih števil bo okoli petsto.

Izbira zdravnika

Po veljavnih predpisih ima vsak zavarovanec pravico do proste izbire zdravnika. To pomeni, da si vsakdo izbere zdravnika po svoji volji. Vendar je ta izbira omejena s tem, da si izbere zdravnika za daljši čas in si ne more za vsako bolezen ali med isto boleznijo izbrati drugega. Zdravnika si izbere najmanj za eno leto in samo v opravičenih primerih — sprememba bivališča, odhod zdravnika na drugo delovno mesto in podobno — si lahko izbere med letom drugega zdravnika. Zavarovanec išče zdravniško pomoč in se zdravi samo pri izbranem zdravniku. V primeru nujne pomoči — nesreča, nenadno obolenje, vnetje slepiča, napad žolčnih ali ledvičnih kamnov in podobno — lahko išče pomoč pri kateremkoli zdravniku, vendar pa nadaljuje zdravljenje pri izbranem zdravniku. Na ta način je zagotovljeno boljše zdravstveno varstvo zava-

mu obiskali člani odbora sindikalne organizacije in mi izročili darila.

Iskreno se zahvaljujem sindikalni podružnici Litostroj in še posebej tov. Buriču in Stalovskemu, ki sta me obiskala na domu in mi zaželela čimprejšnje okrevanje ter mi izročila darila in finančno pomoč sindikalne organizacije.

Vekoslav Korpar

ZAHVALA

Novega leta se veselimo vsi; tudi tisti, ki trenutno niso v kolektivu, razmišljajo o svojem delu v starem letu. Bilanca je

skromna, življenjski cilj jasen, le moči ni. Nekateri naravno pešajo zaradi svoje starosti, druge pa bolezen priklepa na posteljo. Tudi mene že več let moram zdraviti. Človeku je toplo pri srcu, kadar ga obišče tovariš ali tovarišica iz kolektiva, še več, vsaka njihova beseda nam mnogo pomeni. Čutim dolžnost, da se iskreno zahvalim članom izvršnega odbora sindikata in tovarišema, ki sta me obiskala v bolnišnici, posebej tudi sindikalni podružnici materialnega biroja za obdaritev na domu.

Anton Šparovec

Varnost (ne) varnost - varnost

Poškodbe v letu 1967

s primerjavami za leti 1965-1966

V poročilu so zajete vse poškodbe pri delu, ki so zahtevale en ali več bolniških dni. Prikazane so tudi poškodbe, ki so jih utrpeli delavci na poti v službo in iz službe.

NEZGODE	LETO		
	1965	1966	1967
— število smrtnih	1	—	—
— število poškodb pri delu	755	576	455
— število poškodb na poti v službo in iz službe	98	64	29
Skupaj poškodb	854	640	484
POVPREČNO ŠTEVILO ZAPOSLENIH	3803	3487	3280
IZGUBLJENI DNEVI			
— izgubljeni delovni dnevi zaradi poškodb	10957	8130	6484
— na eno poškodbo odpade bolniških dni	12,8	12,4	13,4
— na 100 zaposlenih odpade bolniških dni v odstotkih	22,4	18,4	14,7

Iz gornjega prikaza je razvidno, da število poškodb pri delu in na poti v službo in iz službe iz leta v leto upada. Tudi število bolniških dni se je v letu 1967 zmanjšalo v primerjavi z letom 1965 za približno 4500 delovnih dni.

PRIKAZ POŠKODB PO PE-S ZA LETO 1966-67

Število poškodb na 100 zaposlenih je največ v PE-MO, nato se postopoma manjša, in sicer po naslednjem redu: PE-PK, PE-FI, PE-VET, sektorji. V primerjavi z letom 1966 je stanje vsekakor boljše. V letu 1966 imamo na 100 zaposlenih 18,3 odstotka poškodovanih, v preteklem letu pa le 14,7 odstotka. Če pa sedaj primerjamo še število bolniških dni na eno poškodbo, vidimo, da so imeli sektorji najvišji izostanek z dela, in sicer kar 24,3 dneva na

vsako poškodbo. Poškodbe v preteklem letu so bile resnejše, njihovo zdravljenje je zahtevalo daljšo odsotnost z dela. Istočasno pa ugotovimo, da se je število poškodb v nekaterih PE zmanjšalo zato, ker se je povečala disciplina, oziroma zboljšala organizacija dela na račun ostrejših zakonskih predpisov.

POŠKODBE GLEDE NA DELE TELESA V PRIMERJAVI Z LETOM 1966

Največ poškodb je bilo na očeh 105; te poškodbe so zahtevale 558 bolniških dni ali 8,6% vseh poškodb. Iz tega vidimo, da je nekje v naši organizaciji dela napaka, ki se ponavlja iz leta v leto; tu je opaziti preveliko neresnost nadzornega osebja proti kršilcem predpisov. Oči si kaj kmalu poškoduješ, vendar najti delovna mesta za invalide na očeh je zelo težavno. Seveda je bilo teh poškodb največ v PE-FI (55), kjer strugarji, vrtalci itd. v večini primerov menijo, da jim varnostna očala delajo le napoto. Tudi prsti na rokah (skupaj 165) so zelo izpostavljeni poškodbam posebno v enoti PE-FI (87), saj so zahtevali skupaj 1065 bolniških dni ali 48% vseh bolniških dni zaradi poškodb na roki. Tem poškodbam sledijo poškodbe na nogah, 108. Te pa so vsekakor v primerjavi s prejšnjim letom v upadanju.

ŠTEVILO POŠKODB GLEDE NA LETA STAROSTI

Že vsa leta nazaj omenjamo v naših poročilih, da se poškoduje največ mladih delavcev. 118 primerov poškodb je bilo pri delavcih v starosti od 21—25 let, 99 primerov poškodb delavcev v starosti od 26—30 let in 93 primerov poškodb delavcev v starosti od 31—35 let. Število poškodb od 35—56 let vidno pada. Število poškodb do 20 let starosti — 61 primerov, pa je tudi v upadanju nasproti l. 1966. Lahko rečemo, da tudi delavci z Litostrojsko industrijsko šolo nimajo potrebnega

Poškodbe v januarju

V mesecu januarju je bilo v našem podjetju 54 poškodb: 14 v MO, 7 v PK, 22 v FI, 5 v VET in 6 v sektorjih.

Največ poškodb je bilo v soboto (!) in sredo po 12. uri, sledijo ponedeljek z 10, petek z 9, torek s 6 in četrtek s 5 poškodbami.

Glavo so si poškodovali trije delavci, oči 13, telo 4, roke 27 in noge 7.

Zaradi poškodb je bilo v mesecu januarju izgubljenih 612 delovnih dni: 178 v MO, 28 v PK, 294 v FI, 41 v VET in 71 delovnih dni v sektorjih.

Zopet beležimo močan porast poškodb, saj jih je za 15 več kot v decembru 1967 in za 6 več kot v januarju 1967.

SLUŽBA VARSTVA PRI DELU

znanja in varnostne vzgoje, saj predmeta varnost pri delu že vrsto let ni na programu v IKŠ. Istočasno pa ugotavljamo, da starejši delavci ljubosumno čuvajo razne izpopolnitve, namesto da bi jih takoj posredovali mladem delavcu, ki se še vsekakor ne znajde v industrijskem hrupu.

POŠKODBE PO DNEVIH V TEDNU

Dokaj zanimiva je tudi statistika poškodb po dnevih v tednu. Iz podatkov je razvidno, da je bilo največ poškodb v sredo (98) in najmanj v četrtek (80), če upoštevamo, da so bile delovne sobote v manjšini. To nam dokazuje, da so vsi delovni dnevi v tednu dokaj izenačeni. Kljub temu pa nas le zanima ponedeljek, ki je na tretjem mestu po številu poškodb, čeprav ne moremo trditi, da je bil počitek med tednom kratek (sobota, nedelja).

POŠKODBE GLEDE NA URE ZAPOSLOTITVE V PE/S

Čeprav je pričakovati, da bo v prvi uri zaposlitve, ko še delo ni steklo, največ poškodb, pa je ta ura šele na šestem mestu, dočim je druga ura zaposlitve na prvem mestu. Drugo mesto zavzema četrta ura, tretje peta ura zaposlitve itd.

Tudi poškodbe na poti v službo in iz službe so v močnem upadanju v primeri z letom 1966, čemur je vzrok manjša fluktuacija delavcev, ki pa je vsekakor posledica ostrejših notranjih in zunanjih predpisov.

VZROKI POŠKODB

Če razčlenimo vzroke poškodb, potem dobimo približno 88% poškodb po krivdi delavca, 12% vzrokov pa pripišemo tehničnemu faktorju.

Ta razmejitev pa vsekakor ni dosledna, ker je problem vzrokov zelo kompleksen. Pri podrobni analizi vzrokov, ki jih je pri vsaki poškodbi več, bi ugotovili nadmoč osebne faktorja. Izmed vseh vzrokov, ki obstajajo v naši (jugoslovanski) lestvici, je najbolj zastopan vzrok: **kršitve predpisov v vrednosti z 269 primeri ali 55%.** Te razdelimo na: nepoznavanje nevarnosti, hitenje, snemanje varnostnih na-

prav, neuporaba osebnih varnostnih sredstev, dostop k nedovoljenim mestom itd. Z večjo disciplino samih delavcev in izvajanjem predpisov s strani vodstvenih in vodilnih kadrov bi se število teh vzrokov vsekakor zmanjšalo.

Drugi osebni faktor, ki ga ne smemo zanemariti je: neprimerni način dela, skupinsko delo, pomanjkljivo nadzorstvo, pomanjkljiva strokovnost itd. Sem šteje 161 primerov poškodb ali 33% vseh poškodb. Pomanjkljivo nadzorstvo nad delavci ni samo v prvi temveč tudi v drugi in tretji izmeni.

V tretjo skupino spadajo različni vzroki, ki naj bi bili tehničnega izvora. Teh primerov je 54 ali 12% celokupnega števila poškodb. Primeri: okvare na stroju, okvare na orodju, zatranost prostorov, pomanjkljiva osebna varnostna sredstva, transportne poti itd.

Za preprečevanje poškodb in obolenj na posameznih delovnih mestih Služba varstva pri delu predlaga:

— da se brezpogojno izvajajo disciplinski ukrepi proti delavcem, ki kršijo predpise o varstvu pri delu

— da se transport v livarni si-ve litine zaradi odpiranja vrat uredi v popoldanskem času, zlasti še pozimi, in sicer s pripravo na elektro pogon (reduktor)

— da se tudi uredi elektro veka v čistilnici livarne jeklo litine — južni vhod. S tem bi namreč preprečili poškodbe delavcev, ki morajo sedaj ročno potiskati naložen plato vozček!

— da se uredi ogrevanje v obeh prizidkih pločevinarne in livarni! — v objektu obdelovalnice je treba dokončno zavarovati razne energetske pripomočke

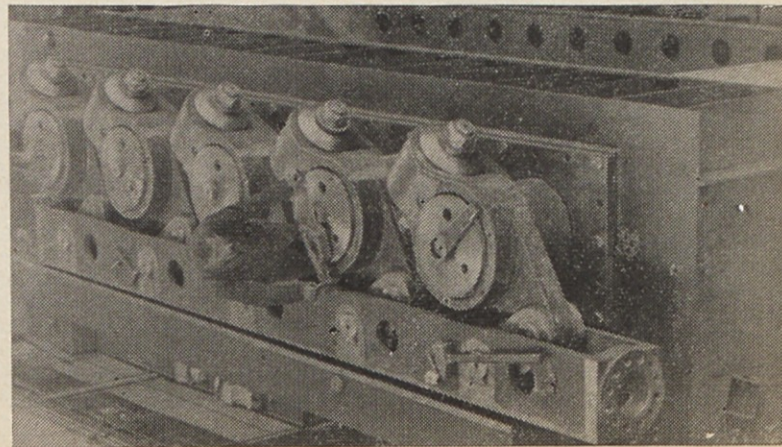
— zaradi zmanjšanja vdora mrzlega zraka v 2., 3. in 4. polje se prestavijo vhodna vrata na začetek avle. Na mesto teh je treba postaviti zaveso (različne izvedbe).

— popravilo močno izgubljenih stopnic v objektu 005

— popravilo prehodov v objektih in poti med obrati

— zadolžitev organa, ki bo ugotavljal nosilnost že delno dotrajanih oziroma poškodovanih pomožnih priveznih sredstev (verige, žične in konopljene vrvi). Istočasno pa je treba določiti mesta za odlaganje teh sredstev na primerno visokih stojalih.

Služba varstva pri delu

Zaporna loputa za HE Srednja Drava 1

ČLOVEK IN DELO

To pot o našem časopisu

Pogovor z glavnim urednikom »Litostroja«

Dolga leta ste že glavni urednik Litostroja, menda že od prve številke. Ali naj bo po vašem tovarniški časopis glasilo delavcev ali uprave?

Vprašanje ni pravilno postavljeno. »Litostroj« je glasilo delovnega kolektiva in izhaja pod nadzorstvom delavskega sveta podjetja. Kot tako je poklicano informirati delovni kolektiv o vseh važnejših tokovih in dogodkih v podjetju, seve tudi iz življenja in dela članov kolektiva. Zato objavlja važnejše sklepe samoupravnih organov, a v njem so hkrati odprte strani vsakemu članu kolektiva.

Ali je torej Litostroj popolnoma neodvisen, ali pa je odvisen tudi od »uradnih stališč«?

Niti eno, niti drugo. Tovarniški časopis seveda ne more napadati politike podjetja, njenih ukrepov, vendar ohranja uredniški odbor dokajšnjo redakcijsko svobodo.

Ali uprava ali tako imenovani »višji forumi« cenzurirajo tovarniška glasila?

K sreči ne. Pri nas imamo uredniški odbor, sestavljen iz raznih krogov v podjetju. Na tej tega odbora se prediskutirajo posamezni prispevki in zarišejo glavne črte razvoja v prihodnje. Seveda pa mora imeti uredništvo odprto oko in uho za mnenje vseh in vsakogar, tudi za mnenje obratov in služb.

V nekaterih tujih tovarniških glasilih opažamo pravi kult osebnosti. O direktorjih morajo pisati skoraj vsakokrat, ko popijejo skodelico kave. Pri nas pa smo menda zašli v drugo skrajnost, saj praktično ne izvemo nič, kakšne težave ali uspehe je imel, recimo, gen. direktor pri pogajanjih v tej ali oni poslovni zadevi.

Imate prav. Delo vodilnih zastopnikov uprave res ni zadosti predstavljeno v našem časopisu; res pa je tudi, da so ti ljudje po navadi dokaj rezervirani pri dajanju informacij.

Ali ni dolžnost tovarniškega glasila, da zavzame tudi kritično stališče do nerazumljivih ali celo nepravilnih korakov uprave?

Tudi to se lahko zgodi, saj konstruktivni kritiki nikjer ne smejo biti zaprti vrata. Vendar so temu postavljene tudi neke meje, kajti naš časopis izhaja v več tisoč izvodih in dobivajo ga mnogi zunanji posamezniki, podjetja in ustanove. Umazano per-

lo pa je bolje prati doma kot na cesti... Kljub temu se ne ogibamo kritiki, če le ni preveč osebna.

Kaj pa s fotografijami, slikovnim materialom?

Ljudje vedno raje beremo članke, ki so opremljeni s slikovnim gradivom. Razen tega so fotografije zelo zgovoren prikaz kake situacije ali dogodka. Zato jih uporabljamo, kar največ moremo, saj je tudi papir našega časopisa zanje primeren, klišeji pa so dobri.

Zakaj nimate tudi vi rubrike »pisma bralcev«, ki je recimo v Delu najbolj brana rubrika?

Nobenega razloga ni, da je ne bi imeli. Z veseljem bomo, kakor smo že, priobčili vsak prispevek katerega koli člana kolektiva, ki bo vsebinsko dovolj tehten in splošno zanimiv, čeprav jezikovno ne bi bil zmeraj brezhiben. Potrebne korekture bomo že tu opravili. Zares, prav veselilo bi nas, če bi se tudi naši ljudje kaj več oglašali. Škoda je, da ostajajo omarice za dopise po obratih največkrat prazne. Gotovo je med našimi ljudmi marsikak problem, marsikakšna težava, želja ali predlog, ki niso samo stvar posameznika, temveč je marsikaj tako ali drugače važno za nas vse.

Če bi človek verjel nekim glasilom podjetja, ki objavlja samo pozitivno, ugodno gradivo, potem bi bilo povsod vse v najlepšem redu. Taki časopisi nas nehoti spominjajo na meniha, ki govori o samostanskem vrtu samo s hvalnicami: Vse, kar raste, je lepo. Ni plevela, ne trnja. Če pa je že kaj narobe, je samo zaradi slabega vremena, ki prihaja od zunaj, kjer nekaj ni v redu...

Mislím, da takšne enostranosti ni mogoče očitati nam. Se vedno mislimo, da je grda resnica lepša kot lepa laž.

Kaj pa gradivo za zabavo in razvedrilo, križanke, uganke, črtice?

Vse to nujno sodi k uravnoteženemu liku časopisa. Poleg resnega, tehničnega, strokovnega gradiva pričakuje bralec tudi nekaj lažjega, razvedrilnega, saj tudi mi ne moremo biti resni vseh 24 ur na dan in 365 dni na leto.

Ali spremljate zanimanje bralcev za časopis? Kdo ga največ bere? Katere članke? Imeli smo že nekaj anket o tem, tudi zunanjih. Imamo vtis, da ga »višji« manj berejo kot »nižji«. Zanimivo je, da naš ča-

sopis zelo berejo v družinah naših delavcev. Seve pa nam je jasno, da nikjer in nikoli ne bodo vsi članki všeč vsem. Prizadevamo si, da bi vsakdo našel nekaj zanimivega zase.

Nekje sem videl karikaturu obupanega urednika tovarniškega glasila. Skritiziral je članek o delovanju novega stroja, češ da bo to izrabilo konkurenčno podjetje; prispevek o pregostem dimu v livarni je moral ven, ker bi sicer delavci zahtevali dodatek za težke delovne pogoje, članek o razmerah v menzi pa izločen, ker je vmes posegel nekdo od zgoraj itd. Urednik je nazadnje ostal praznih rok. Ali tudi vi doživljate podobne težave?

Ne. Praznih rok še nikdar nisem ostal, pa četudi je kaka stvar obležala kdaj samo v arhivu ali je poromala v koš. Največkrat pa je tako, da se iz ene besede ali misli porodi še kaka druga in potem je gradiva še preveč...

M. H.

Sestanek urednikov

Konec januarja smo se udeležili sestanka urednikov glasil delovnih kolektivov, ki ga je pripravil Komite mestne konference ZKS. Razen nekaterih aktualnih vprašanj o vlogi sredstev javnih komunikacij je bilo v razpravi izraženih več tehtnih misli o problemih, ki tarejo glasila delovnih kolektivov v ljubljanskem prostoru.

Soglasno so pohvalili organizatorje sestanka, čeprav so v preteklosti pobudniki takih sestankov bili drugi. Takšni sestanki bi morali biti bolj pogosti, navsezadnje že zaradi izmenjave izkušenj pri delu. Uredništva v kolektivih tarejo razne težave. Člani kolektivov, zlasti člani samoupravnih organov, premalo sodelujejo s prispevki, kar znatno otežuje informiranje. Večina dela navadno opravi urednik sam. Ker glasila izhajajo mesečno ali le redko na krajši čas, je težko hitreje posredovati informacije. Zaradi tega so pomembni komentariji vseh vrst, najbolj priljubljene pa so po mnenju prisotnih intervjuji (pogovori z različnimi osebami).

Razprava je postavila v ospredje tudi vprašanje delovnega položaja urednikov. Izraženo je bilo

mnenje, da bi kazalo zlasti v večjih kolektivih imeti profesionalne delavce. Pred časom ustanovljena sekcija za urednike tovarniških časopisov in drugih glasil kolektivov pri društvu novinarjev Slovenije ni zaživela. Komite pa je obljubil, da bo to stanje preveril. Če naj verjamemo zagotovilom, bo komite mestne konference ZKS v Ljubljani bolj pogosto pobudnik podobnih sestankov. Tesnejše sodelovanje bomo dosegli že s tem, da bo komite posredoval uredništvom

Ce nekaj zanima tebe, bo gotovo zanimalo še koga. Zato sporoči vsako novico uredništvu —

gradivo, ki bo lahko rabilo urednikom za obogatitev vsebine glasil. Pozdravljamo vsako pobudo, ki krepi dejavnost na področju informiranja, saj se premalo zavedamo pomena glasil v kolektivih, ki so eden izmed temeljev samoupravnega mehanizma v naši družbi.

K. V.

Na Nizozemskem

V deželi dela (in tulipanov)

Mlini na veter, kanali, tulipani, lesene cokle in sir, to naj bi bile glavne karakteristike Nizozemske ali Holandije, kot jo sicer navadno imenujejo. Čeprav so to res neke tipične značilnosti, vendar resnica s tem še zdavnaj ni zajeta v celoti. To je danes dežela, ki ima razen vrtnarskih opravkov še precej drugega, bolj tehtnega dela. Samo 11% prebivalstva živi še od poljedelstva, vrtnarstva in ribištva, 42% v industriji, 45% pa v trgovini, transportu in drugih panogah gospodarstva. Nacionalni dohodek je

zelo visok in znaša kar 20.000 milijard SD.

Tako kot Nepal pod Himalajo rečejo »streha sveta«, tako bi Nizozemski lahko rekli »dno sveta«, saj leži polovico njenega ozemlja pod gladino morja; kadar je plima in če bi popustili nasipi ob obalah, bi voda zalila tri petine prebivalstva. Večni boj z vodo, z morjem. In to pridno, vztrajno, resno ljudstvo je izšlo iz borbe kot nesporen zmagovalec. Vsak boj sicer zahteva žrtve, ne samo materialne, tudi človeške. Tako je l. 1952 ob plimi in hudem viharju morje predrlo nasipe in pogoltnilo 1.800 ljudi, 50.000 pa jih je ostalo brez strehe. Življenje je tedaj izgubil tudi neki kmet, ki mu je voda že zalivala hišo, pa se je vrnil, da bi ugasnil luč v sobi. Voda pa je njemu ugasnila luč življenja.

V Ljubljani imamo ob Križankah Salendrovo ulico. Malokdo še ve, da je pravzaprav imenovana prav po Holandcih. Ko so pri nas pred kakimi tristo leti želeli osušiti Ljubljansko barje, so poklicali »Seeländerje«, to je strokovnjake za odvodnjavanje iz jugozahodnega dela Nizozemske, prav od tam, kjer je boj z vodo od nekdanj najtežji. Ti strokovnjaki so stanovali v ulici, ki je po njih dobila ime »seeländer-ska«, kar se je v teku časa spremenilo v »Salendrovo«.

Nizozemska (ime prihaja od tod, ker je velik del dežele pod morjem) je komaj za tretjino večja od Slovenije, ima pa kar 12,5 milijona prebivalcev, kar je sedemkrat več kot naša dežela. Seveda ima Nizozemska 344 pre-

bivalcev na kvadratni kilometer in je torej najgostejše naseljena država na svetu.

O Nizozemski bi lahko govorili, da je zanimiva, pestra, prikupna, gostoljubna, nikakor pa ne bi mogli reči, da je bogata po naravnem bogastvu. Surovin skoraj nima. Zemlja je za naše pojme naravnost revna: zamočvirjena in polna peska. Vse je ravno, redko poraslo, najvišji vrh je v Ardenih 323 m visok hribček. Belega premoga ni, ker ni vodnih padcev in vendar so vse proge elektrificirane in vlaki tečejo pogosto kot avtobusi. Nobenih surovin, imajo pa vendarle izredno močno predelovalno industrijo. Komaj 68 dni na leto imajo sonce. Narava tu pač ni bila radodarna. Vse si je bilo treba prislužiti s trdim delom.

Življenje je zahtevalo od njih neprestan boj: z naravo, z morjem, z zunanji sovražniki. Pred 400 leti so 80 let bili in uspešno dokončali ogorčen boj proti španskim osvajalcem. V zadnji vojni je bila Nizozemska zgled zagrozenega in junaškega boja proti Hitlerjevi soldateski. Pripovedujejo, da so od lakote jedli celo čebulice tulipanov. Posamezni predeli so bili po nemški protiofenzivi na Ardeno popolnoma odrezani od preskrbovalnih središč. Zato se menda Nemci privolili, da prihajajo enkrat tedensko ameriška transportna letala in jim iz zraka spuščajo hrano. Ob neki taki priliki je letalo spustilo težek tovor. Prebivalci so brž pohiteli in začeli odpirati zaboje, ki so padli izpod neba. A bil je le poper, sam poper, 45 ton popra. Zelo nerodna pomota nekega skladiščnika v ameriškem vojaškem skladišču...

Velike težave so morali premagati tudi po vojni. Ne samo, da je bilo treba obnoviti porušene domove, industrijo in prometne zveze; razpadel jim je tudi imperij, saj je Indonezija že l. 1945 oklicala neodvisnost. Na stotisoče ljudi, ki so prej zasedali vodilne položaje v podjetjih in

plantažah Indonezije, se je moralo vrniti domov. Brez kruha, brez doma. Ostalo jim je le golo življenje. Vodja varnostne službe v večji tovarni mi je pripovedoval: »Bil sem inženir za sladkorne nasade, doli rojen, vzgojen in šolan. L. 1945 sem se moral vrniti v »domovino«, ki je še nikoli nisem videl. Tu ni sladkornih nasadov, torej je bilo treba začeti vse znova. V tovarni so mi rekli, da zanj nič ne znam in naj pač prevzamem delo varnostnega tehnika, ker nimajo nobenega manj odgovornega dela.« To je bilo sicer rešeno »malo za šalo, malo zares«, po svoje pa je vendarle značilno.

Danes imajo vsi ti ljudje delo, zrastle so nove tovarne in še vedno rastejo, zrastle so nešteti domovi, predvsem v obliki bungalovov. Vse je grajeno v fasadni rdeči opeki, tako tipični za severno Evropo. Po celodnevem delu v tovarni ali uradu pohiti Holanec čim prej domov in zvečer v družini je krona dneva. Visoka stanovanjska kultura, zelo okusno in moderno opremljen domek, garaža, kjer čakata dva avtomobila, eden zanj, eden zanj, pred hišo trata z gosto, nizko rezano travo, centralna kurjava in seveda kamin v dnevni sobi. V službi delaš, doma živiš.

Človek pa je presenečen, ko vidi v mestu celo vrsto stanovanj, ki ostajajo ves večer nezagnjena, tako da lahko vsakdo s ceste opazuje, kaj počne družina v dnevni sobi. Zato pa imajo mnoga stanovanja ob zunanji strani posebno montirana ogledala, da iz notranjosti lahko opazujejo mimoidoče po pločniku in prometu na cesti. Holandci, pravijo, so zelo radovedni...

Stanovanja imajo enojna okna, saj pozimi zaradi toplega zraka, ki prihaja z morja, v resnici ni nobenega mraza, poleti pa tudi nobene posebne vročine. Ko sem sredi januarja odletel z zagrebškega letališča, je bilo 22° pod ničlo in ko smo štiri ure pozneje pristali v Amsterdamu, je bilo 12° nad ničlo, torej 34° razlike, v prid severni Nizozemski.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Mirko Hrovat

ZAHVALA

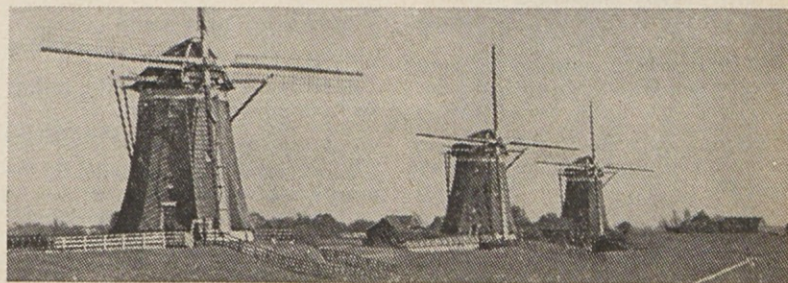
Eden naših dolgoletnih sodelavcev v utemeljenih razlogov namenil zapustiti naš kolektiv in se zaposliti drugje. Zadnje izpolnjevanje formalnosti ob odhodu ga je vodilo od oddelka do oddelka, od človeka do človeka, ki so pristojni, da izpolnijo s svojim podpisom ustrezno mesto na odjavnici. Pot ga je pripeljala v prostore družbeno političnih organizacij, kjer se je srečal z enim izmed družbeno političnih delavcev.

»Dovoli tovariš, prosim, da se mi zahvališ za aktivno sodelovanje v delavskem svetu, upravnem odboru, v sindikalni organizaciji in v vseh drugih organih, kajti od sedaj se mi ni še nihče zahvalil!«

»???«
Saljivo je bilo slišati prošnjo za priznanje, saj za to običajno ne prosimo. Kljub šaljivosti se mi je primer zdel tako kriček, da se mi zdi vredno opozoriti nanj. Člani našega kolektiva sproti izpolnjujejo delovne naloge, ki

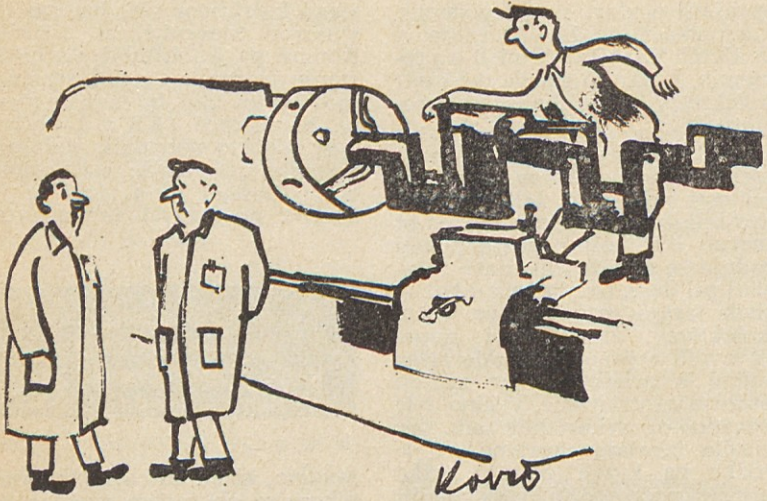
so včasih rezultat izrednih in povečanih naporov posameznikov, da proizvodnja nima zastojev in je delo pravočasno opravljeno. Ne samo denarna stimulacija, tudi moralno priznanje za drobne uspehe — z bežnim stiskom rok — lahko naredi veliko. Žal primerov izražanja priznanja na tak način ne poznamo veliko. Tudi ob odhajanju iz našega kolektiva bi bilo prav, če bi zastopniki samoupravnih organov, družbeno političnih organizacij in drugi člani kolektiva, zlasti tisti, ki so z odhajajočim sodelovali, z odkrito besedo izrekli zahvalo za njegovo sodelovanje v življenju kolektiva. Morda bomo tako vrnili našim medsebojnim odnosom del človeškega, del tistega, ki nam ga jemlje hiter napredek v vseh sferah življenja in dela. Morda bomo našim medsebojnim odnosom vrnili del tistega, o čemer tako radi govore prvi Litostrojčani, to je občutek pripadnosti veliki družini.

KV

Mlini na veter kot pri nas kozolci

ZA RAZVEDRILLO

»Ne vem, kako naj ga nagradimo?«
»Po delu vendar.«
»Kako se pa to naredi?«

Izbrane misli

Ljubezen je sovražnik, ki ga ne moreš premagati v borbi; zmagaš le, če zbežiš. Cervantes

Ljubiti pomeni premagati sam sebe. O. Wilde

Vsaka glasba pride iz srca in mora zopet najti pot do njega. Hauptman

Edino, kar pričakujemo od genija, je ljubezen do resnice. Goethe

Glasba je univerzalen jezik človeštva. Goethe

Oprostiti nekemu pomeni imeti veliko duševno moč. Gandhi

Mačka ne lovi miši z rokavicami. Franklin

Vsakemu človeku, tako odraslemu kot otroku, je potrebno ne le, da ve, ampak tudi, da občuti, da nekemu prinaša veselje. Dolinina

Kar hitro dobiš, hitro izgubiš. C. Bronte

Večkrat smo smešni, pa zato nismo nič krivi. Heine

Največja sreča v življenju je zavest, da si izpolnil svojo dolžnost. Hezlit

Fantazija lahko ubije, pa tudi ozdravi. Kelly

Ženske so si izmislile ljubezen, a moški poroko in zvestobo. Paire

Misel dela človeka velikega. Pascal

Resnica je večkrat tako preprosta, da ji ne verjamemo. Levalde

Maska pade, a človek ostane. Minucij

Resnica se razodene samo tistemu, ki jo išče. Lukrecij

Najhuje je spominjati se srečnih dni v bedi. Pirandello

Hodim in se izgubim, želim si tega, kar ne morem doseči, in dosežem tisto, česar si ne želim. Tagore

»Janez, kakšno izobrazbo imaš pa ti po analitični oceni?«
»Srednjo tehnično.«
»Ha, ha, saj še osemletke nisi izdelal.«
»Nič zato, saj tudi moj šef nima treh doktoratov.«
»? ? ?«

ŠPORTNIK

Za časa mojih študijev na univerzi sem najbolj sovražil ekonomijo. Imel sem pa še to smolo, da smo imeli ta predmet takoj za laboratorijskimi vajami iz botanike. Vse to je povzročilo v moji glavi pravo zmedo. Pa vendar ne tolikšno, da bi bil bolj zmeden kot študent Bolencijević, ki je imel ekonomijo takoj za fiziko.

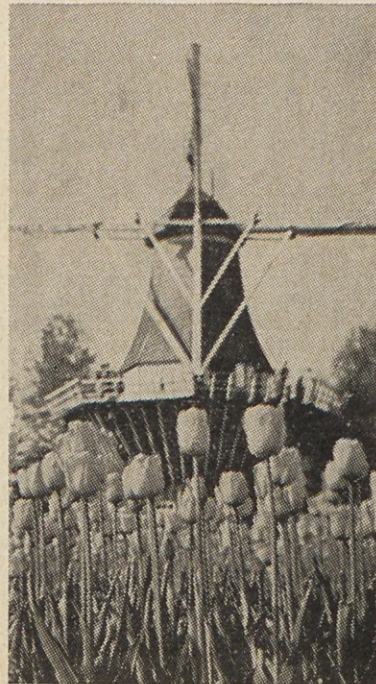
Univerza države Ohio je imela ta čas enega najboljših rugby klubov v državi, a Bolencijević je bil njegov najboljši igralec. V klubu pa so mu postavili pogoj: če hočeš igrati, ne smeš zaostajati v študiju. To je bilo zanj seve najtežje. O njem so govorili, da če že ni neumnejši od bika, pametnejši od njega pa prav gotovo ni.

Vsi profesorji so bili nasproti njemu zelo popustljivi in so mu na vse načine pomagali. Nobeden pa ni šel v tem tako daleč kot profesor ekonomije. Ko smo nekoč na seminarju razpravljali o transportu, ceni prevoza in raznih transportnih sredstvih, je prišel na vrsto tudi Bolencijević. »Povejte mi eno izmed sredstev prevoza,« ga je vprašal profesor. Bolencijević pa kar tiho, samo oči je izbuljil in imel videz na smrt prestrašenega človeka. »No, z drugimi besedami, najbolj pogost način prevoza, ki nam rabi za to, da premagamo daljše razdalje iz mesta v mesto,« je nadaljeval profesor. Bolencijević je bil videti kot človek, ki mu nastavljajo past. Profesor mu je hotel pomagati tako, da mu je dal na izbiro, naj našteje transportno sredstvo, ki ga poganja para ali elektrika. A odgovora ni dobil. Nenadoma je profesor sklenil prekiniti mučno tišino. Že ves zaripel v obraz je pričel najprej tiho, potem pa vedno bolj na glas: »Puf — puf — puf.« Profesor nas je obupno gledal. Vsi smo vedeli, da Bolencijević mora odgovoriti na vprašanje, saj je do najtežje tekme v Illinoisu preostalo samo še teden dni.

»Tu — tu — tu« je prihajalo iz študentovskih vrst. In še in še smo se trudili, da bi čim bolj zvesto posnemali pisk pare, ki jo izpušča lokomotiva. Naša prizadevanja je kronal še profesor, ki

je že ves iz sebe zašepetal: »Ding-dong, ding-dong.« A vse je bilo zaman. Bolencijević je bil že kar vijoličast v obraz od samega premišljevanja, kaj vendar hoče profesor od njega. Odgovora seve ni vedel. Profesor se je tedaj odločil za drugo taktiko. Vprašal ga je: »Kako pa ste prišli na univerzo, gospod Bolencijević?« »Oče me je poslal.« — »S kakšnim namenom pa vas je oče poslal v mesto?« — »Denar mi je dal,« je prav počasi odgovoril naš šampion. »Dobro, tega vas nisem vprašal, temveč s kakšnim prevoznim sredstvom ste prišli?« — »Z vlakom,« je odgovoril naš športnik. — »Popolnoma pravilno,« je ves zažarel profesor, »zele dobro, gospod Bolencijević. Na vrsti je naslednji kandidat, gospod Kuinski, prosim vas, povejte mi...«

James Thurber

Dva simbola Nizozemske: tulipani in mlini na veter

»Danes smo se pri fiziki učili, da istočasno na istem mestu ne moreta obstajati dve telesi.«
»Moj očka pa pravi, da tam kjer dela on, dva zasedata ENO delovno mesto.«

STROJNIŠKI VESTNIK

glasilo oddelka za strojništvo, inštituta za turbostroje, društva strojnih inženirjev in tehnikov SR Slovenije.

Prinaša aktualne članke iz strojništva, pregled domače in tuje strokovne literature, društvene vesti, poročila o delu in uspehih vseh vodilnih tovarnih strojne industrije.

Izhaja dvomesečno v nakladi 3000 izvodov.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Aškerčeva 16

TEHNIKA

Casopis »Tehnika«, organ Zveze inženirjev in tehnikov Jugoslavije, izhaja vsakega prvega v mesecu.

Obsega:

1. Splošni del tehnike
2. Naše gradbeništvo
3. Rudarstvo in metalurgija
4. Strojništvo in elektrotehnika
5. Kemično industrijo
6. Prehranjevalno industrijo
7. Promet
8. Organizacijo dela
9. Obvestila industrijskih podjetij o njihovih proizvodih in tehničnih dosežkih

Vsaka številka obsega približno 25 strani velikega formata 21x29 cm.

Letna naročnina: 12.000 dinarjev.

Posamezna številka: 1250 dinarjev.

Naročila pošiljajte na naslov: DIREKCIJA ZA IZDAVAČKU DELATNOST »TEHNIKA«, Beograd, Kneza Miloša 7/II; telefon 30-106, 30-057 in 30-024

Casopis »Litostroj« izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5800 izvodov — Ureja ga uredniški odbor — Glavni urednik dr. Branko Vrčoz — Odgovorni urednik Pavel Perko — Tehnični urednik Estera Lampič — Tel. uredništva 313-511 (h. c.), telefon glavnega urednika 580, odgovornega 415 — Cena posamezne številke v prodaji 50 Sdin — Poštnina plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiska tiskarna ČZP »Primorski tisk« v Kopru.

PREGOVORI RAZNIH NARODOV

Uči se na tujih napakah, ker nimaš časa, da bi jih vse sam naredil. (Indijski)

Poznamo tudi prazne ljudi, tako kot prazne denarnice. (Turški)

Ni morja brez valov, vrat brez tečajev in dekleta brez ljubezni. (Turški)

Starega vola ne bi ubili, če ne bi pozabili, kaj vse je za nas naredil. (Turški)

Kdor jezdi na tujem konju, ne bo prišel do cilja. (Arabski)

Kadar siromak je kokoš, je eden od obeh gotovo bolan. (Arabski)

Lažnivec je vedno pripravljen priseči. (Arabski)

Kakršna pamet, takšne besede. (Ruski)

Človek brez vzgoje, telo brez duše. (Ruski)

Ni vrtnice brez trnja. (Angleški)

Laže jahaš ovco v gozdu, kakor da bedaku kaj razložiš. (Latvijski)

Kar zamudiš v mladosti, ne moreš nikoli nadomestiti. (Lužiškosrbski)

Kdor se poleti ne znoji, bo pozimi zmrazil. (Ruski)

Pameten išče posel, a neumen se greje pri peči. (Ruski)

